

Tarkastuslautakunnan väliarviointi 2024

Pirkanmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunta

8.10.2024

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet.....	3
2.1	Toimintakate	6
2.2	Yleiset tavoitteet	7
2.3	Järjestämisen periaatteet.....	8
2.4	Tytäryhteisöjen toiminta.....	17
2.5	Tilikauden tulos ja talouden toteutuminen	19
2.6	Investoinnit	23
2.7	Rahoitus	23
3	Aluehallituksen lausunto vuoden 2023 arviointikertomuksesta	24
4	Asiakastyytyväisyys ja asiakaspalaute	28
5	Fiilismittari	30
6	Vuoden 2023 tilastovertailua	32
7	Talouden puolivuotisvertailu.....	37

1 Johdanto

Tarkastuslautakunta laatii kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa se esittää arvionsa siitä, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet Pirkanmaan hyvinvointialueella (Pirha) ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi tarkastuslautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisina pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kesäkuussa 2024 hyväksymänsä työohjelman mukaisesti tarkastuslautakunta on laatinut ensimmäistä vuosipuoliskoa koskevan väliarviointiraportin ja päättänyt antaa sen aluevaltuustolle tiedoksi. Väliarvioinnin kattava ajanjakso on pääosin sama kuin aluehallituksen käsittelemässä osavuosikatsauksessa 1–6/2024, jonka se hyväksyi 26.8.2024.

Hyväksytyssä talousarviossa on aluevaltuustoon nähden seitsemän sitovaa tavoitetta, joista neljä on taloudellista tavoitetta ja muut ovat yleiset tavoitteet, järjestämisen periaatteet ja tytäryhtiöiden tavoitteet.

Osavuosikatsaus sisältää valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumatietojen lisäksi strategian toimeenpano-ohjelman toteutumisraportin, henkilöstöraportin, arvion merkittävimmistä riskeistä sekä lainasalkun kehityksen ja rahoitustilanteen.

Osavuosikatsauksen laaja materiaali antaa talouden ja toiminnan toimintatietojen lisäksi hyvän kuvan laajasta kehittämistoiminnasta, jota hyvinvointialueella parhaillaan harjoitetaan. Tarkastuslautakunta pitää valittua laajaa raportointilinjaa onnistuneena.

2 Aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Pirkanmaan hyvinvointialueella (Pirha) aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet muodostavat moniulotteisen kokonaisuuden. Moniin eri tavoiteluokkiin sijoitetut tavoitteet ovat osin päällekkäisiä. Esimerkiksi yleisiin tavoitteisiin sisältyy kokonaisia tavoiteluokkia, kuten strategian toimeenpano-ohjelman ja henkilöstöohjelman tavoitteet. Käytännössä lähes kaikki tavoitteet raportoidaan aluevaltuustolle.

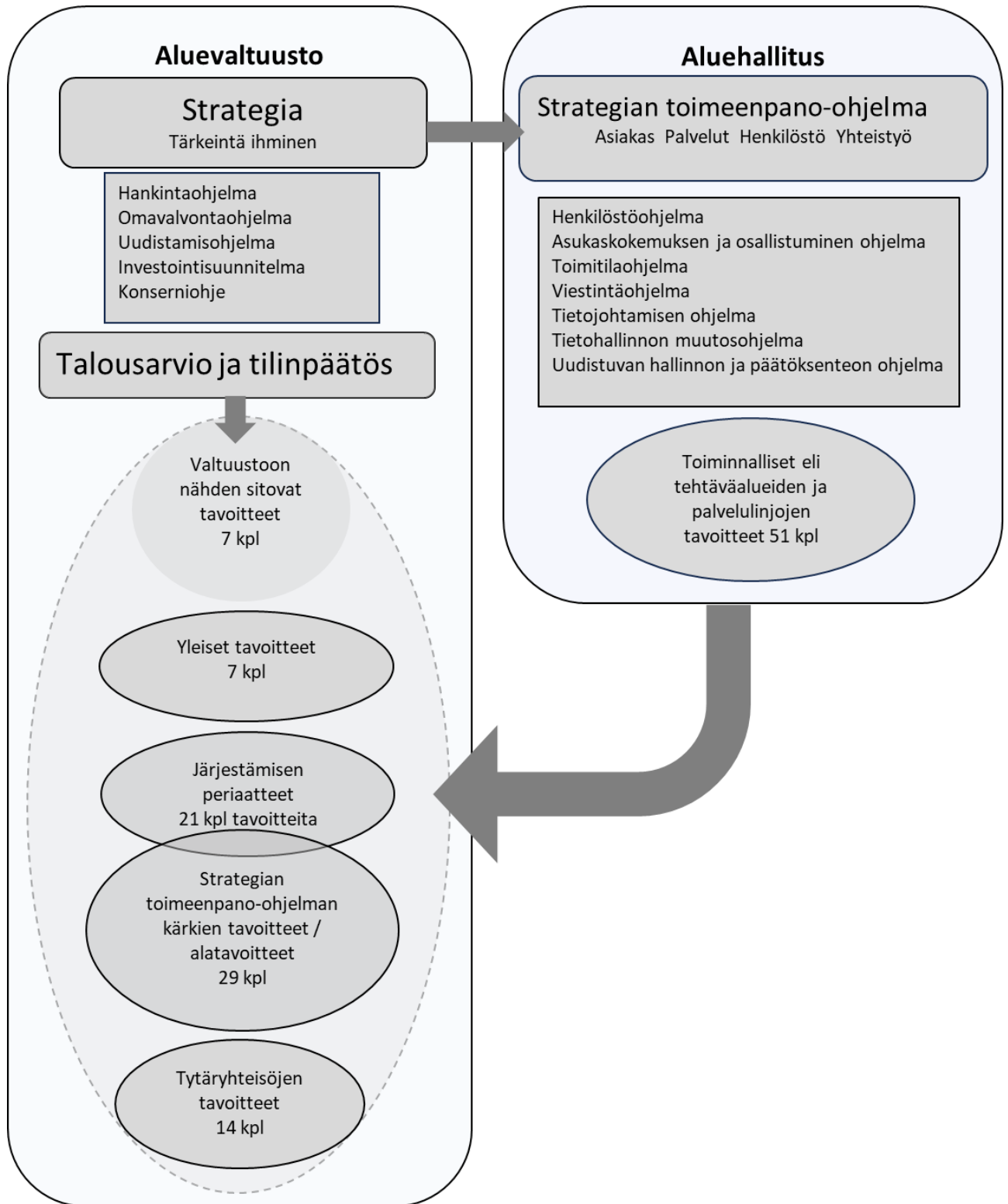
Aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet	
1.	käyttötalousoosassa palvelulinjojen sekä strategisen ohjauksen, tukipalvelujen ja pelastustoimen tehtäväalueiden toimintakate
2.	yleiset tavoitteet
3.	järjestämisen tavoitteet
4.	tytäryhtiöiden tavoitteet
5.	hyvinvointialuetasolla tuloslaskelmaosassa tilikauden tulos
6.	investointiosassa hankeryhmien (rakennukset, laite- ja kalustohankinnat, ICT ja muut aineettomat hyödykkeet, muut investoinnit) tulot ja menot sekä hankeryhmiin sisältyvät, investointisuunnitelmassa mainitut investoinnit nimikkeinä
7.	rahoitusosassa pitkäaikaisten lainojen lisäys, antolainojen määrän lisäys sekä maksuvalmiutta turvaava lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä vuoden aikana

Jäljempänä olevassa kuvassa tarkastuslautakunta on pyrkinyt esittämään strategisen ohjausjärjestelmän eli strategian ja eri tavoiteluokat.

Aluevaltuusto on päättänyt strategian ja aluehallitus puolestaan sen toimeenpano-ohjelman, joka sisältää mittarit strategisille tavoitteille. Aluevaltuusto on päättänyt myös eräistä ohjelmista. Myös aluehallitus on päättänyt erilaisista erillisohjelmista.

Aluevaltuustoon ja hallituksen päättämät ohjelmat sisältävät aluevaltuustolle raportoitavia tavoitteita joko koko ohjelman osalta tai ohjelman yksittäisiä tavoitteita.

Tarkastuslautakunta arvioi jäljempänä tavoitteita siinä järjestyksessä kuin mikä on järjestys aluevaltuustoon nähden sitovissa tavoitteissa.

KUVA. Strateginen ohjausjärjestelmä tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Hyvinvointialueen strategista ohjausjärjestelmää ei ole missään kirjoitettuna tai selitettynä. Siinä on tavoitteita, jotka ovat päällekkäisiä ja sisäkkäisiä ja kokonaisuudesta on erittäin vaikea saada selkoa. Jää epäselväksi, mikä tavoiteluokka tai tavoite on tärkeä tai oleellinen. Lisäksi olisi hyvä tietää, miten erilaisia ohjelmia seurataan ja mille tahoille niistä raportoidaan. Ainakin henkilöstöohjelman toteutuminen on aluevaltuuston yleisen tavoitteen kautta aluevaltuuston seurattava asia.

Tarkastuslautakunta arvioi kaikkien talousarviossa asetettujen talouden ja toiminnan tavoitteiden toteutumista. Päätetyt tavoitteet löytyvät talousarviosta joko suoraan tai viittauksina eri ohjelmien tavoitteisiin. Samojen tai samankaltaisten tavoitteiden esiintyminen eri tavoiteluokissa hämärtää tavoiteluokkien merkitystä. Arvioinnin kannalta tavoitteiden suuri määrä on kuitenkin pienempi ongelma kuin niiden vähäisyys.

Kaikki hyvinvointialueet tuottavat suunnilleen samoja lakisääteisiä palveluja, mutta jokainen tekee oman strategian omine tavoitteineen. Tarkastuslautakunta odottaa, että kansallinen vaikuttavuuskeskus saa tehtävänantonsa mukaisesti kehitettyä hyvinvointialueille yhteisiä mitattavia strategisia tavoitteita. Tämä vähentäisi tarvetta konsulttien käytölle strategiaa laadittaessa.

2.1 Toimintakate

Toimintakate on aluevaltuustoon nähden sitova tavoite. Sitä seurataan tehtävälakekohtaisesti ja palvelulinjoittain.

Toimintakate = toimintatuotot–toimintakulut

Toimintakate 1000 €	Toteuma	Talousarvio	Tot/TA	Ennuste	Talousarvio
	1-6/2024	2024	Toteuma%	2024	- ennuste
Pirkanmaan hyvinvointialue*	-1 133 897	-2 248 157	50,40 %	-2 306 163	58 006
Sote-palvelut	-1 092 021	-2 162 398	50,50 %	-2 225 616	63 218
Avopalvelut	-177 598	-355 882	49,90 %	-369 136	13 254
Sairaalapalvelut	-434 299	-871 337	49,80 %	-881 424	10 087
Lasten ja nuorten palvelut	-123 378	-233 986	52,70 %	-248 673	14 687
Ikäihmisten ja vammaisten palvelut	-352 022	-690 030	51,00 %	-716 468	26 438
Sote-palvelutuotannon johto ja	-4 723	-11 163	42,30 %	-9 924	-1 239
Pelastuspalvelut	-34 741	-72 212	48,10 %	-73 291	1 079
Strateginen ohjaus ja järjestäminen	-31 035	-63 371	49,00 %	-64 151	780
Tukipalvelut	23 900	49 823	48,00 %	42 371	7 452

*Sisäiset erät vähennetty

Taulukko. Hyvinvointialueen toimintakate tehtävälakekohtaisesti ja sote-palveluista palvelulinjoittain

Toimintakatteen ennustetaan ylittyvän sote-palveluissa 63 milj. euroa. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla toimintakatetavoite ylittyy lasten, nuorten ja perheiden palveluissa sekä ikäihmisten ja vammaisten palveluissa. Ennusteen mukaan vain sote-palvelutuotannon johto ja integraatiotoiminta pääsee toimintakatetavoitteeseen. Sote-palveluiden toimintakate oli vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa 0,2 milj. euroa pienempi kuin vuoden 2023 toteuma tilinpäätöksessä. Muutetun talousarvion mukaan toimintakatteen tulisi supistua 8 milj. euroa. Pirha tavoittelee kaikkiaan lähes 15 milj. euroa pienempää toimintakatetta vuodelle 2024.

Vuoden 2024 ennustetta heikentävät sote-sopimusten vuoksi kasvaneet henkilöstökulut ja kallistuneet ostopalvelut. Strategisen ohjauksen järjestämisen toimintakatteen ennustetaan ylittyvän 0,8 milj. euroa, mikä johtuu pääosin saatavien poistoista ja Monetralta tehtävistä palvelujen ostoista.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Vuoden 2024 talousarvio on laadittu tiukaksi, sillä toimintakatteen tulisi alittaa vuoden 2023 toteuma. Sote-palveluiden toimintakatteen ennustetaan osavuositarkastuksessa ylittävän talousarvion 63,2 milj. eurolla. Ikäihmisten ja vammaisten palveluissa ylitysennuste on 26,4 milj. euroa. Toimintakatetavoitteen saavuttaminen näyttää erittäin epätodennäköiseltä.

2.2 Yleiset tavoitteet

Yleiset tavoitteet on koonti muihin tavoiteluokkiin sisältyvistä tavoitteista, poikkeuksena koko valtuustokaudelle laaditut valtakunnalliset tavoitteet. Valtakunnallisia tavoitteita tarkastuslautakunta alustavasti arvioi jo hyvinvointialueen vuoden 2023 arviointikertomuksessaan.

Tavoitteena olevaa edellytystä kestäväälle talouden hoidolle käsitellään tarkemmin tilikauden ylijäämää koskevan sitovan tavoitteen yhteydessä.

Aluehallituksen hyväksymän henkilöstöohjelman tavoitteet tulevat myös aluevaltuuston sitoviksi tavoitteiksi, koska aluevaltuusto on ottanut yhdeksi sitovaksi tavoitteekseen yleiset tavoitteet, joka sisältää yhtenä tavoitteena henkilöstöohjelman toteuttamisen.

Henkilöstöohjelma sisältää konkreettiset mittarit ja tavoitetasot. Henkilöstöohjelmaan sisältyviä tavoitteita sisältyy myös järjestämisen periaatteita koskeviin tavoitteisiin ja niitä käsitellään kyseisessä kohdassa.

Tavoite strategian toimeenpano-ohjelman toteuttamisesta aluevaltuuston yleisenä tavoitteena on välttämätön, koska varsinainen strategia sisältää ainoastaan strategiset tavoitteet alatavoitteineen ilman mitään mittareita.

Hallinnon ja päätöksenteon ohjelmaan sekä yhteistyöhön ministeriöiden kanssa liittyvät tavoitteet sisältyvät myös toimeenpano-ohjelman yhteistyökärjen tavoiteisiin.

Asiakkaiden ja henkilöstön luottamusta on seurattu järjestämisen periaatteissa ja tarkemmalla tasolla strategian toimeenpano-ohjelmassa.

	Yleiset tavoitteet	Tavoitetaso vuodelle 2024
1.	Hyödynnämme hyvinvointialueuudituksen uudistus- ja kehittämismahdollisuudet	Pirkanmaan hyvinvointialue uudistaa palvelujaan ja toimintamallejaan yhdessä henkilöstön kanssa, jotta hyvinvointialueuudituksen tarjoamat mahdollisuudet hyödynnetään täysimääräisesti. Valtakunnalliset tavoitteet toteutuvat.
2.	Luomme edellytykset kestäväälle taloudenhoidolle	Taloussuunnitelma 2024–2026 on tasapainossa, ja se perustuu strategian toimeenpanoon.
3.	Luomme yhdessä yhteen toimivat palvelut hyvinvointialueelle aluevaltuustokauden loppuun mennessä	Strategian toimeenpano-ohjelman vuodelle 2024 suunnitellut toimenpiteet on toteutettu.
4.	Tavoitteenamme on hyvinvoivat työntekijät. Toteutamme hyvinvointialueen henkilöstöohjelman vuodelle 2024 suunnitellut toimenpiteet yhdessä henkilöstön kanssa.	Henkilöstöohjelman tavoitteet toteutuvat tehtäväalueiden ja palvelulinjojen toiminnassa.
5.	Jatkamme uudistuvan hallinnon ja päätöksenteon ohjelman toimeenpanoa	Kyselyjen perusteella päättäjäkokemus, osallisuus ja tietopohja on parantunut.
6.	Toimiva yhteistyö ministeriöiden, yhteistyötoiminta-alueen, alueen kuntien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa tukee strategian tavoitteiden toteuttamista	Yhteiset toimintamallit ja foorumit on luotu strategiselle yhteistyölle eri toimijoiden kanssa.
7.	Hyvinvointialueen maine ja luottamus kehittyvät myönteisesti ja ne luovat pohjaa Pirkanmaan elinvoiman edelleen kehittymiselle	Asukkaiden ja henkilöstön luottamus on vahvistunut vuodesta 2023.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Yleiset tavoitteet löytyvät valtakunnallisia tavoitteita lukuun ottamatta jostakin muustakin tavoiteluokasta. Tarkastuslautakunnan mielestä sama tavoite tulisi esittää vain yhteen kertaan. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota tavoitteiden asetantaan ja niihin liittyviin mittareihin.

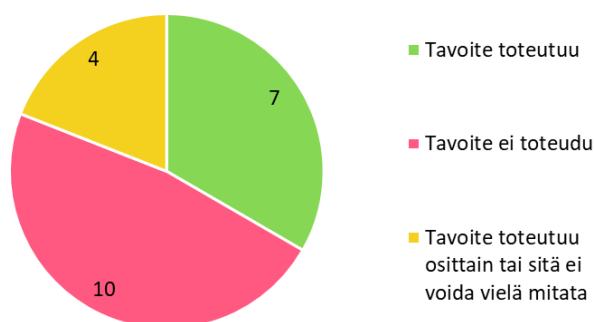
Yleiset tavoitteet hämärtävät sen, mikä on aluevaltuuston tavoitteiden sitovuustaso. Esimerkiksi tavoite henkilöstöohjelman toteutumisesta tehtäväalueilla ja palvelulinjoilla vaikuttaa kovin yksityiskohtaiselta tavoitteelta, mikäli kyseessä katsotaan olevan aluevaltuustoon nähden sitova tavoite. Aluehallituksen hyväksymän ohjelman toteuttaminen aluevaltuuston strategisena tavoitteena hämärtää vastuuta tavoitteiden saavuttamisesta.

2.3 Järjestämisen periaatteet

Vuoden 2024 talousarviossa on asetettu seuraavat järjestämisen periaatteet:

1. Parannamme saatavuutta ja yhdenvertaisuutta palveluissa
2. Siirrämme painopistettä sähköisiin palveluihin
3. Parannamme henkilöstön työhyvinvointia
4. Laatu ja vaikuttavuus ohjaavat toimintaamme

Järjestämisen periaatteiden 21 tavoitteesta kolmannes saavutettiin 1–6/2024. Lähes puolet jäi osavuosikatsauksen perusteella täysin saavuttamatta ja joka viidettä tavoitetta ei voitu mitata tai tavoite saavutettiin vain osittain.

KUVIO. Järjestämisen tavoitteiden toteutuminen Pirkanmaan hyvinvointialueella 1–6/2024.

Pirkanmaan hyvinvointialue

Tavoite	Tavoitetaso 2024	
1.1 Perusterveydenhuollon hoitotakuu toteutuu kaikilla sote-asetilla sekä suun terveydenhuollossa	Perusterveydenhuollossa 14 vrk sisällä	-
	Suun terveydenhuollossa 4 kk sisällä ja 11/2024 alkaen 3 kk sisällä	-
1.2 Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kiireettömän hoidon saatavuus perusterveydenhuollon palveluissa toteutuu	Hoidon saatavuus perusterveydenhuollon palveluissa toteutuu 14 vrk sisällä	-
1.3 Erikoissairaanhoidon hoitotakuu toteutuu	Hoidontarpeen arviointi aloitettu 3 viikon kuluessa	-
	Hoitoon pääsy lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa 3 kk kuluessa	-
	Muissa erikoissairaanhoidon palveluissa viimeistään 6 kk kuluessa	-
1.4 Palvelutarpeen arvioinnit on aloitettu viimeistään 7 arkipäivänä yhteydenotosta ja saatettu loppuun 3 kuukauden määräajassa sosiaalihuoltolain mukaisesti (36 §)	Määräaika saavutettu seuraavien asiakasryhmien palveluissa: • Yli 75-vuotiaat • Ylintä hoitotukea saavat • Vammaiset • Erityistä tukea tarvitsevat lapset	- -/+ - -
1.5 Ennaltaehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käsittelyaika toteutuu	Käsittelyaika 7 vrk toteutuu	-
1.6 Pelastuspalvelut ovat yhdenvertaiset aluekohtaisella tavoittamissuhteella	Yhdenvertaisuus toteutuu aluekohtaisella (%) tavoittamissuhteella mitattuna	-
2.1 Sähköiseen palveluun rekisteröityneiden lukumäärä kasvaa	Rekisteröityneiden lukumäärä kasvaa 20 % vuoden 2023 tasoon verrattuna	+
2.2 Etävastaanottojen sekä etähoivayhteyksien lukumäärä kasvaa	Lukumäärä kasvaa 30 % vuoden 2023 tasoon verrattuna	+/-
2.3 Toimipisteissä ja kotiin vietävissä palveluissa käynnit vähenevät	Fyysisten toimipisteiden ja kotiin vietävät palvelut vähenevät vuoden 2023 tasoon verrattuna	+/-
2.4 Chat ja chatbot –asiointien lukumäärä kasvaa	Asiointien lukumäärä kasvaa 30 % vuoden 2023 tasoon verrattuna	+/-
3.1 Työntekijäkokemuskysely eNPS paranee	Työntekijäkokemuskyselyn arvo eNPS on parempi kuin vuonna 2023 (tarkastelu tehtäväalueet ja palvelulinjat)	+
3.2 Työhyvinvointikysely arvo (QWL) paranee	Työhyvinvointikysely arvo (QWL) on parempi kuin vuonna 2023 (tarkastelu tehtäväalueet ja palvelulinjat)	+/-
3.3 Sairauspoissaolojen määrä vähenee	Sairauspoissaolojen määrä vähenee vuoteen 2023 verrattuna (tarkastelu tehtäväalueet ja palvelulinjat)	-
3.4 Lähtövaihtuvuus vähenee	Lähtövaihtuvuus vähenee vuoteen 2023 verrattuna (tarkastelu tehtäväalueet ja palvelulinjat)	+
4.1 Vaikuttavuuden johtaminen organisoidaan kansallinen ohjaus huomioiden	Vaikuttavuuden johtaminen organisoidaan kansallinen ohjaus huomioiden (K/E)	+
4.2 Asiakaskokemusmittauksen käyttö (NPS) laajenee sosiaalihuollon ja pelastustoimen palveluissa	Asiakaskokemusmittauksen käyttö (NPS) laajenee sosiaalihuollon ja pelastustoimen palveluissa (K/E)	-
4.3 Sairaalapalvelujen NPS – mittauksen tulos paranee	Sairaalapalvelujen asiakaskokemus NPS –mittauksen tulos paranee vuoteen 2023 verrattuna	-
4.4 Sote-asettien NPS-mittauksen tulos paranee	Sote-asettien asiakaskokemus NPS-mittauksen tulos paranee vuoteen 2023 verrattuna	+
4.5 Vakavat vaaratapahtumat vähenevät	Vakavat vaaratapahtumat vähenevät (Haipro) vuoteen 2023 verrattuna	+
4.6 Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työntekijäkohtainen asiakasmäärä on lakisääteisen mitoituksen mukainen	Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työntekijäkohtainen asiakasmäärä on enintään 30	-
4.7 Hoitajamitoitus ikäihmisten palveluissa toteutuu lakisääteisen mitoituksen mukaisesti	Hoitajamitoitus ikäihmisten palveluissa toteutuu lakisääteisen 0,65 mitoituksen mukaisesti	+

Taulukko. Järjestämisen tavoitteiden toteutuminen 1–6/2024

Pirkanmaan hyvinvointialue

Periaate palvelujen saatavuuden parantamiseksi ja niiden yhdenvertaistaminen ei toteutunut ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Periaatteen kuudesta tavoitteesta yksikään ei toteutunut.

Parannusta oli tapahtunut sote-asemien hoitoon pääsyssä 13 prosenttiyksikköä vuoden 2023 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna, mutta lakisääteisestä hoitotakuusta 14 vuorokaudessa jäätin 14 prosenttia.

Suun terveydenhuollossa hoitotakuu kiristyy 4:stä 3 kuukauteen marraskuussa 2024. Osavuosikatsauksen mukaan hoitotakuu toteutui suun terveydenhuollossa 4 kk:ssa 84 %:sti. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tietojen mukaan prosentti oli 86 % vuonna 2023 ja 84 % vuonna 2022 Pirkanmaalla.

Erikoissairaanhoidossa hoitoon pääsy on heikentynyt etenkin lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin. Kolmen kuukauden sisällä hoitoon pääsi 67 % lapsista ja nuorista. Edellisenä vuonna luku oli 74 %.

Pelastuspalvelut eivät toteutuneet alueellisesti yhdenvertaisena. 50 %-tavoittamisosuuden tarkastelussa heikoin toteuma oli Pirkkalassa (55 %) ja korkein Kihniössä (139 %). 90 % tavoittamisosuuden tarkastelussa heikoin toteuma oli Juupajoella (83 %) ja korkein Hämeenkyrössä (105 %). Pelastuspalvelujen tavoiteajat ovat toteutuneet viimeksi vuonna 2016.

		tavoittamisaika minuutteina									
50%-osuus		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	tavoite v. 2015-23
AB	ydintaajama	5,3	5,1	5,2	5,4	5,8	5,9	6,1	6,3	6,4	6,0
	muu taajama	7,5	7,5	7,3	7,6	7,7	7,7	8,0	8,3	8,1	8,0
	haja-asutusalueet	14,4	14,7	15,1	15,6	15,3	15,9	15,5	15,8	16,1	15,0
	asutut yhteensä	7,3	7,2	7,0	7,3	7,5	7,5	7,8	8,0	7,9	ei määr.
		tavoittamisaika minuutteina									
90%-osuus		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	tavoite v. 2015-23
AB	ydintaajama	9,3	8,7	8,7	9,2	9,6	9,6	10,4	10,9	10,6	10,0
	muu taajama	14,5	14,3	13,9	14,4	14,2	13,9	14,4	14,9	14,9	16,0
	haja-asutusalueet	25,5	26,3	26,7	27,9	26,4	26,1	26,2	26,6	28,0	30,0
	asutut yhteensä	16,2	16,4	16,2	16,9	16,0	16,5	16,8	17,0	16,7	ei määr.
C	asutut yhteensä	23,6	23,9	23,7	24,0	23,9	23,5	24,5	25,0	24,3	30,0
D	asutut yhteensä	51,0	53,7	45,8	52,5	37,9	37,6	38,8	47,1	61,7	120,0

Taulukko. Pelastuspalvelujen tavoiteaikojen toteutuminen 2015–2023.

Järjestämisen toisena periaatteena on siirtää painopistettä sähköisiin palveluihin. Tämän toteutumista ei vielä voida arvioida. Tähän mennessä sähköiseen asiointiin rekisteröityneiden määrä on jo ylittänyt koko vuoden tavoitetason, mikä johtuu digiklinikan avautumisesta toukokuussa.

Järjestämisen kolmas periaate koskee henkilöstön hyvinvointia. Siinä on neljä tavoitetta, joista kaksi on toteutunut, yksi ei ole toteutunut ja yhtä ei toteuteta 1–6/2024. Fiilismittarin tulos parantui ja lähtövaihtuvuus pieneni (ks. luku 5). Lähtövaihtuvuus oli ensimmäisellä vuosipuoliskolla 3,25 %, mikä oli 0,6 prosenttiyksikköä edellisvuotta pienempi.

Pirkanmaan hyvinvointialue

QWL kyselystä on päätetty luopua. Pirkanmaan hyvinvointialueella tehdään työhyvinvointikysely kerran vuodessa ja sen tekee vuorovuosin Työterveyslaitos tai Keva. Kevan kysely toteutetaan syksyllä 2024.

Sairauspoissaolojen määrä on lisääntynyt 0,23 prosenttiyksikköä ensimmäisellä vuosipuoliskolla ja luku oli 5,85 %.

Neljäntenä järjestämisen periaatteena on, että laatu ja vaikuttavuus ohjaavat toimintaamme. Siinä on seitsemän tavoitetta, joista kolme koski NPS-mittausta (ks. luku 4).

Tavoite lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden keskimääräisistä asiakasmääristä ei toteutunut. Laki edellyttää, että sosiaalityöntekijällä on asiakkaana enintään 30 lasta. Osavuosikatsauksen mukaan lapsia sosiaalityöntekijää kohden oli 36, kun luku oli Sotkanetin tietojen mukaan vuoden 2023 syksyllä 35.

Asiakaskeskiarvo	2022	2023
Koko maa	28	31
Helsingin kaupunki	27	30
Pirkanmaan hyvinvointialue	29	35
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	29	31
Pohjois-Savon hyvinvointialue	27	32
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	25	32

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakaskeskiarvo koko maassa, Helsingin kaupungissa ja neljällä yliopistollisella hyvinvointialueella syksyllä 2022 ja 2023. Lähde: Sotkanet

Osavuosikatsauksessa kerrottiin hoitajamitoituksen ikäihmisten palveluissa toteutuneen lakisääteisen 0,65 mitoituksen mukaisesti kaikissa ympärivuorokautisissa yksiköissä. Sotkanetin tilastojen mukaan lähelle päästiin jo vuonna 2023.

Mitoituksen toteutuminen %	2021	2022	2023
Koko maa	96	95	94
Helsingin kaupunki	99	96	95
Pirkanmaan hyvinvointialue	96	95	95
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	93	95	96
Pohjois-Savon hyvinvointialue	96	96	96
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	95	95	93

Voimassa olevan henkilöstömitoituksen täyttäneiden toimintayksiköiden osuus iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa koko maassa, Helsingin kaupungissa ja neljällä yliopistollisella hyvinvointialueella 2021–2023. Lähde: Sotkanet

Tarkastuslautakunnan arviointi

Hoitotakuun toteutuminen on tärkeä ja seurattava asia, vaikka tavoitteet tulevatkin suoraan lainsäädännöstä. Tavoitteena lain noudattaminen on ongelmallista. Hyvinvointialueen ei ole tarkoituksenmukaista asettaa lakia alempia tavoitteita eli tyytyä esim. 98-prosenttiseen suoritukseen, koska tavoitteiden ei ole suotavaa olla ristiriidassa lain kanssa. Muutaman prosentin vaje on perustelluista syistä ymmärrettävää, mutta sataan prosenttiin tulee pyrkiä.

Hyvinvointialueen lukuisat tietojärjestelmät aiheuttavat sen, että ajantasaisia hoitotakuutietoja saadaan vain THL:n hoitoilmoitusten kautta. Hoitotakuu ei toteudu perusterveydenhuollossa eikä suun terveydenhuollossa. Sellaista mittaria ei ole otettu käyttöön, jossa ilmoitettaisiin, kuinka moni jonottaa hammashoitoa siten, ettei edes pääse jonoon. Suun terveydenhuollon ostopalvelujen rajoittaminen vain kiireelliseen hoitoon tulee pahentamaan etenkin Tampereen hammashoidon tilannetta. Lapset ja nuoret pääsevät edelleen huonosti erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluihin.

Pelastuspalvelut on viimeksi saavuttanut tavoiteaikataavoitteensa vuonna 2016. Tavoitettavuus riippuu pitkälti asemaverkostosta. Pirhan aikana pelastuspalvelujen rakennusinvestointeja on lykätty, jolloin tavoitteita on ollut mahdoton saavuttaa.

Pirha on sähköisen asiointin kehitystyössä hyvässä vauhdissa. Digiklinikan perustaminen yhteistyössä yksityisen toimijan kanssa on ollut hyvä ja luotettava ratkaisu. Palvelu on toiminut, vaikka palvelusta mitatut NPS-luvut voisivat olla paremmatkin. Tulevaisuudessa toivottavasti näkyy uusien toimintakäytäntöjen kustannusten kasvua hillitsevä vaikutus.

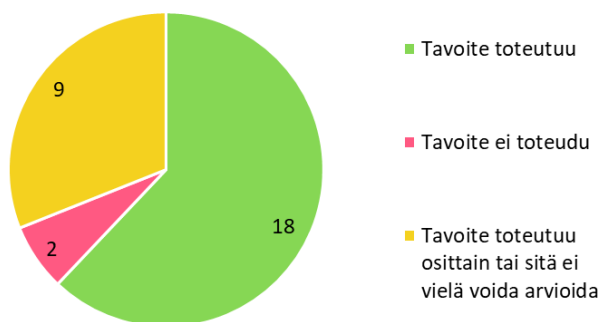
Sote-uudistuksen muutosvauhdin tasaantuessa työntekijöiden lähtövaihtuvuuden pienentyminen on ollut odotettavissa. Lähtövaihtuvuus sisältää myös eläköityvät, joten tällä mittarilla ei koskaan tavoitellakaan nollatulosta ja vuosivaihtelu kuuluu asiaan. Pirhan toisen toimintavuoden lukuisten yhteistoimintaneuvottelujen (YT) ei ole todettu lisäävän lähtövaihtuvuutta.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakkaina olevien lasten määrä on selvästi lisääntynyt toimintojen siirryttyä kunnista hyvinvointialueelle ja tilanne on muihin alueisiin verrattuna huono. Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta. Mikäli vaadittu hoitajamitoitus ikäihmisten ympärivuorokautisessa hoivassa toteutuu koko vuoden osalta, se on hyvä saavutus.

Strategian toimeenpano-ohjelman toteutuminen

Aluevaltuusto päätti hyvinvointialueen strategiasta kokouksessaan 5.12.2022. Aluehallituksen hyväksymässä toimeenpano-ohjelmassa on määritelty tarkemmat tavoitteet ja mittarit strategian kärkiteemoille. Aluehallituksen hyväksymän toimeenpano-ohjelman tavoitteet ovat välillisesti myös aluevaltuustoon nähden sitovia, koska yleisissä tavoitteissa näin sanotaan.

Kullekin strategiselle kärjelle, ihminen, palvelut, työntekijät, yhteistyö, on asetettu alatavoitteita. Alatavoitteilla on useita mittareita. Seuraavassa käsitellään joidenkin strategian alatavoitteiden toteutumista.

Kuvio. Strategian toimeenpano-ohjelman alatavoitteiden toteutuminen 1–6/2024

1. Tärkeintä on ihminen

Ensimmäinen kärki koostuu neljästä alatavoitteesta, joista toteutumassa ovat asiakaskokemuksen mittaaminen, asiakkaiden osallisuuden kehittäminen ja turvallisuuden tunteen vahvistuminen. Luottamuksen vahvistamista mitattiin Maine ja luottamus - tutkimuksella, jonka tulokset heikentyivät edellisvuoteen verrattuna.

2. Yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut

Kestävän palvelurakenteen tavoitteissa on yhdeksän tavoitetta, joista yksi ei toteutunut, kaksi toteutui ja seitsemää ei vielä voitu arvioida. Toteutumatta jäi päivystyksen ruuhkautumisen haasteiden ratkaiseminen. Hyvään suuntaan kehittyi avo- ja sairaalapalvelujen palvelu- ja hoitoketjujen uudistaminen. Monipalveluasiakkaiden asiakasohjauksen malli ja palvelukriteerit saatiin määriteltyä.

Kärjen 2 kestävän palvelurakenteen tavoitteita mitattiin yhteensä 45 mittarilla, joista 24 % oli alle tavoitetason, 40 % osoitti toteutumista ja 36 % ei vielä voitu arvioida.

Palvelurakennetta uudistetaan ikääntyneiden palveluissa, vammaisten palveluissa, lasten, nuorten ja perheiden varhaisen vaiheen palveluissa, päihde- ja mielenterveyspalveluissa ja kotiin vietävissä palveluissa. Onnistumista tässä vaiheessa osoittaa vasta avo- ja

sairaalapalvelujen hoito- ja palveluketjujen uudistamistyö. Ikäihmisten palvelurakenteen muutosta tehdään IKI 2035-suunnitelman mukaan. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa kehitetään varhaisen tuen palveluita. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa kehitetään psykiatrikonsultaatioita ja lähetekäytänteitä. Vammaispalveluissa rakennemuutosta ohjaa VAPA2035-ohjelma. Kotihoidon palveluissa on lisätty kotisairaalapalveluita, otettu käyttöön lääkäripalvelumallit sekä yhtenäistetty hoito- ja kuntoutuskäytäntöjä.

Kestävän palvelurakenteen lisäksi muina palvelutavoitteina oli omaehtoisten ja ennalta ehkäisevien palvelujen vahvistaminen ja yhtenäisten toimintamallien ja palveluihin pääsyn kehittäminen sote- ja perhekeskuksiin. Molemmissa on edetty kohti tavoitteita.

3. Hyvinvoivat työntekijät

Työntekijäkärjen alatavoitteita oli viisi, joista toteutui toimintakulttuurin rakentuminen ja johtajakoulutusten aloittaminen. Kolme muuta tavoitetta ovat toteutuneet osittain. Esimerkiksi samaa tavoitetta koskevat kaksi mittaria osoittavat eri suuntiin: avointen tehtävien täyttöaste on tavoitteen mukainen, mutta henkilöstövuokrauskuluja ei ole saatu vähenemään tavoitellusti. Henkilöstövuokrauskustannuksiin varatusta rahasta käytettiin tammi-kesäkuussa jo 93 %.

Tavoitetta ”saatavilla olevat henkilöstöressit ja -voimavarat on kohdistettu siten, että työntekijöillä on edellytykset onnistua työssään” arvioidaan kolmella mittarilla, joista yksi eli fiilismittarin vastausprosentti ei toteutunut. Työvoimahallinnanjärjestelmän käyttöönottoa on suunniteltu ja työvoiman tehtävänjaon ja tehtäväkuvien arviointia on tehty osittain.

Työntekijöiden tyytyväisyyttä työhön arvioidaan kolmella mittarilla, joista yksikään ei vielä tähän mennessä ole toteutunut. Sairauspoissaolot ovat kasvussa edelliseen vuoteen nähden ja lähtövaihtuvuus on pienentynyt, muttei vielä riittävästi. Kehityskeskusteluja ei voida vielä arvioida.

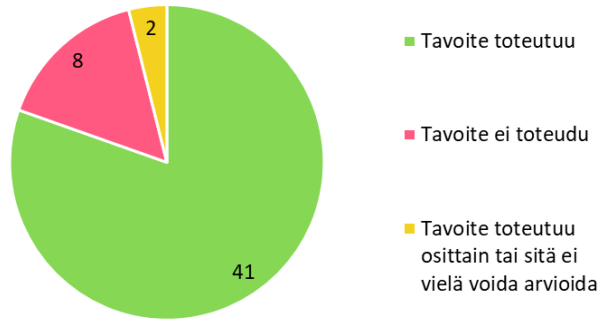
4. Yhdessä yhteentoimiva hyvinvointialue

Kärjessä 4 on seitsemän alatavoitetta, joista yksikään ei toteutunut kokonaan.

Mittareita ovat mm. kansallisen vaikuttavuuskeskuksen toiminnan käynnistäminen sekä konsernirakenteen arviointi ja kehittäminen, jotka ovat jo toteutuneet. Muiden mittareiden seuranta tarkentuu vuoden loppuun mennessä.

Toiminnalliset eli tehtäväalueiden ja palvelulinjojen tavoitteiden toteutuminen

Strategian toimeenpano-ohjelmaan liittyy myös tehtäväalueiden ja palvelulinjojen 51 toiminnallista tavoitetta. Tavoitteet ovat sitovia aluehallitukseen nähden, mutta niitä tarkastellaan osana strategian toimeenpano-ohjelman toteutumista, joka on aluevaltuustoon nähden sitova tavoite.

KUVIO. Toiminnallisten tavoitteiden (51 kpl) toteutuminen 1–6/2024

Toiminnallisissa tavoitteissa tehtävää on vielä sote-palveluilla ja pelastuspalvelujen tavoiteajoissa. Tukipalvelut sekä strateginen ohjaus ja järjestäminen ovat jo tavoitteensa saavuttaneet.

	Kyllä	Ei	Ehkä
Sote-palvelut	29	7	2
Pelastuspalvelut	3	1	0
Strateginen ohjaus ja järjestäminen	5	0	0
Tukipalvelut	4	0	0
Pirkanmaan hyvinvointialue	41	8	2

Taulukko. Toiminnalliset tavoitteet tehtäväalueittain

	Kyllä	Ei	Ehkä
Avopalvelut	5	1	0
Sairaalapalvelut	6	3	0
Lasten ja nuorten palvelut	7	1	0
Sote-palvelutuotannon johto ja integraatio	7	0	1
Ikäihmisten ja vammaisten palvelut	4	2	1

Taulukko. Sote-palvelujen toiminnalliset tavoitteet palvelulinjoittain

Sote-palvelujen tavoitteita jäi eniten toteutumatta sairaalapalveluissa, joissa ei toteutunut päivystyspalvelujen kehittäminen, remissioiden eikä hoitajaksojen lyheneminen. Ikäihmisten ja vammaisten palveluissa ei toteutunut laitoshoidon peittävyuden väheneminen eikä yhteisöllisen ja ympärivuorokautisen asumisen tarpeenmukaisuus. Avopalveluissa ei toteutunut mielenterveys- ja päihdetiimien toimintamallien vakiintuminen ja ostopalvelujen

vähentyminen. Lasten ja nuorten palveluissa huostaanotot lisääntyivät samoin kuin nuorisopsykiatrian lähetteet.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Strategian toimeenpano-ohjelma on vuoden puolessa välissä toteutumassa varsin hyvin. Kestävän palvelurakenteen tavoitteissa on tosin vielä paljon epävarmuutta. Rakenteellinen uudistaminen on lähtenyt lukuisissa palveluissa käyntiin. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan osavuosikatsaus henkii vahvaa kehitystyötä, mitä myös strategian toimeenpano-ohjelmassa asetetut tavoitteet osoittavat.

Pirhan luottamuksen vahvistamisessa ei tutkimuksen mukaan ole onnistuttu. Tämä tuntuu ristiriitaiselta sen kanssa, että suurimmaksi osaksi palveluita on pystytty hyvin järjestämään. Palvelujen uudet tuottamistavat elävät vielä muutosvaihetta.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana, että tammi-kesäkuussa henkilöstövuokrauskustannuksia varten varatuista rahoista on käytetty 93 % koko vuoden talousarviosta.

Työntekijöiden hyvinvointia lisäisi, jos YT-neuvottelujen alkamisen lisäksi tiedotettaisiin myös niiden etenemisestä ja lopputulemasta. Tämä korostuu etenkin niissä yksiköissä, joissa neuvotteluja käydään. Henkilöstön luottamusta rakennetaan hyvällä työnantajayhteistyöllä.

Yhdessä yhteen toimivassa hyvinvointialueessa tekemistä riittää edelleen kuntayhteistyön hoitamisessa. Kuntien edustajat valittavat edelleen tiedon puutetta niitä koskevista asioista. Vuorovaikutus on kuitenkin kaksisuuntainen prosessi, jossa vaaditaan molempien osapuolten aktiivisuutta. Tiedon kulkua vahvistaa joka tapauksessa se, että toimivat yhteistyörakenteet ovat olemassa.

Tehtäväalueiden ja palvelulinjojen 51 toiminnallista tavoitetta on voitu mitata parhaiten. Näistä tavoitteista arvioidaan jo puolessa välissä vuotta toteutuvan 80 %, mikä on hyvä tulos. Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavimpana asiana toiminnallisissa tavoitteissa sitä, että nuorisopsykiatrian lähetteet lisääntyivät ja hoitoon pääsee edellisvuotta huonommin.

2.4 Tytäryhteisöjen toiminta

Tytäryhteisö	Tavoitteet vuodelle 2024
Coxa Oy	Tilikauden tulos (verojen jälkeen) on 2,4 milj. euroa
	Pirkanmaan hyvinvointialueelle kohdistuva kustannus on 31 milj. euroa
	Asiakastyytyväisyyttä mittaava NPS-arvo on yli 90 ("Kuinka todennäköisesti suosittelisit Coxa Oy:tä parhaalle ystävällesi, jos hän tarvitsee hoitoa tekonivelleikkausta?")
	Henkilöstön tyytyväisyyttä mittaava eNPS-arvo on yli 20 (Kuinka todennäköisesti suosittelisit Coxa Oy:tä työnantajana ystävällesi tai tuttavallesi?)
Tays Sydänkeskus Oy	Tilikauden tulos (verojen jälkeen) on 2,0 milj. euroa
	Pirkanmaan hyvinvointialueelle kohdistuva myynti on 63,7 milj. euroa, Pirkanmaan hyvinvointialueelle kohdistuvien myynnin alittuessa tai ylittyessä sovelletaan tavoitekustannusmallia
	Asiakastyytyväisyyttä mittaava NPS-arvo on yli 90 (Kuinka todennäköisesti suosittelisit Tays Sydänsairaalaan parhaalle ystävällesi, jos hän tarvitsee hoitoa sydänsairauksiin")
	Henkilöstön tyytyväisyyttä mittaava eNPS-arvo on yli 20 (Kuinka todennäköisesti suosittelisit Tays Sydänkeskus Oy:tä työnantajana ystävällesi tai tuttavallesi?)
Tays Tukisäätiö	Säätiön varoja sijoitetaan tuottavasti maltillisella riskitasolla
	Säätiön omistamien kiinteistöjen kunto säilyy ja vuokratasoa arvioidaan säännöllisesti
	Säätiön vastaanottamia lahjoitus- ja testamenttivaroja kohdennetaan lahjoittajien määrittämiin tarkoituksiin ja raportointi vastaanotetuista varoista suoritetaan sovitun aikataulun ja viranomaismääräysten mukaisesti.
Keiturin Sote Oy	Tilattujen palveluiden toteuttaminen laadukkaasti hoitotakuun ja muiden lakisääteiden velvoitteiden mukaisesti
	Sovitussa talousraamissa pysyminen
	Henkilöstön tyytyväisyyttä mittaava eNPS-arvo on yli 20 (Kuinka todennäköisesti suosittelisit Keiturin Sote Oy:tä työnantajana ystävällesi tai tuttavallesi?)

Taulukko. Tytäryhteisöjen tavoitteet.

Tays Tukisäätiön tavoitteita ei osavuositarkastuksessa käsitelty.

Millään tytäryhtiöllä ei ole olennaisia poikkeamia asetettuihin tavoitteisiin.

Coxa Oy:n tulostavoite on tilikauden tulos (verojen jälkeen) on 2,4 milj. euroa ja tämä näyttää toteutuvan vuonna 2024. Yhtiö ennustaa tilikauden 2024 voitoksi on 6,2 milj. euroa.

Hyvinvointialueen määrittämiin tavoitteisiin nähden ei ole tapahtunut olennaisia poikkeamia. Yhtiö on päivittänyt riskienhallintasuunnitelmansa keväällä 2024. Yhtiön riskien katsotaan olevan hallinnassa. Kasvavan toiminnan sovittaminen käytettävissä oleviin tiloihin nähdään yhtiössä haasteena.

Keiturin Sote Oy: kustannuskehitys on vuoden 2024 budjetin mukainen. Yhtiön tilikauden voitoksi ennustetaan 0,02 milj. euroa. Hyvinvointialueen määrittämiin tavoitteisiin nähden ei ole havaittu olennaisia poikkeamia. Yhtiön riskeistä ei ole erityistä kommentoitavaa.

TAYS Sydänkeskus Oy:n tilikauden tulostavoite (verojen jälkeen) on 2,0 milj. euroa ja sen arvioidaan toteutuvan. Ennuste tilikauden 2024 voitoksi on 2,4 milj. euroa.

Hyvinvointialueen määrittämiin tavoitteisiin nähden ei ole tapahtunut olennaisia poikkeamia. Yhtiön riskinä nähdään olevan yleinen kustannustason nousu, kysynnän kasvaminen ja yhteensovittaminen omistajahyvinvointialueiden määrittämiin tavoitekustannuksiin. Keinona nähdään kustannustason hallinta eri keinoin. Uuden sote-lainsäädännön katsottu kaventaneen toimintaympäristöä ja palveluprosesseja. Toimintaa on sopeutettu uuden lainsäädännön mukaiseksi.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Julkisrahoitteisten yhtiöiden päätavoite on palvelujen tuottaminen alueen asukkaille. Yhtiöiden kautta hyvinvointialueet ovat voineet erikoistua ja toteuttaa myös valtakunnallista työnjakoa ilman, että se tulee määräyksenä valtiolta. Coxa Oy valtakunnan johtavana toimijana on tästä hyvä esimerkki. Omaa aluetta suuremmalla asiakasmäärällä se on voinut kehittää ja tehostaa toimintaansa niin, että hintoja ei ole tarvinnut nostaa kymmeneen vuoteen. Silti se on kyennyt maksamaan osinkoa yli yhtiölle asetetun tuottotavoitteen.

Tays tukisäätiölle Pirha ei todennäköisesti enää ensi vuonna aseta tavoitteita. Säätiön hallituksen vastuu ja rooli korostuvat, jos säätiölle ei enää jatkossa aseteta seurattavia toiminnan ja talouden tavoitteita. Pirhan ohjauskeinoksi jää säätiön hallituksen nimittäminen. Muuttuneesta tulkinnasta huolimatta Tays Tukisäätiö on edelleen osa Pirhan konsernirakennetta.

2.5 Tilikauden tulos ja talouden toteutuminen

Vuoden 2024 talousarvion yleisenä valtuuston nähden sitovana tavoitteena on luoda edellytykset kestäväälle taloudenhoidolle. Tavoitetasoksi vuodelle 2024 on asetettu, että taloussuunnitelma 2024–2026 on tasapainossa ja se perustuu strategian toimeenpanoon.

Tammikuussa 2024 hyväksytyssä muutetussa talousarviossa tilikauden alijäämä on 23,5 milj. euroa. Talousarviossa ovat sisällä syksyllä 2023 käytyjen YT-neuvotteluiden tulokset, joiden säästövaikutuksiksi on arvioitu 42 milj. euroa.

Vuoden 2023 taseen osoittama alijäämä 136,453 milj. euroa on saattanut suunnittelukauden 2024–2026 talouden epätasapainoon.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu tilannetta osavuosikatsauksessa 6/2024 arvioidun tilanteen perusteella.

	TP 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	Katettavaa
Tilikauden yli-/alijäämä	-136 453	-23 554	46 198	71 293	-42 516
	Ennuste				
	TP 2023	6/2024	TS 2025	TS 2026	Katettavaa
Tilikauden yli-/alijäämä	-136 453	-69 420	46 198	71 293	-88 382

Taulukko. Katettavan alijäämän kertyminen talousarvion 2024 mukaan ja kesäkuun 2024 ennusteen mukaan.

Suunnittelukauden loppuun mennessä kertyväksi arvioitu 88 milj. euron alijäämä viittaa siihen, että edellytykset kestäväälle taloudenhoidolle ovat toistaiseksi heikot. Jotta tilikauden 2023 alijäämä ja vuodelle 2024 ennustettu alijäämä saadaan katettua, päätetyissä talouden sopeuttamistoimissa tulee onnistua. Ratkaisevaa on myös se, kuinka hyvin tuleva valtion rahoitus vastaa toiminnasta aiheutuvia kustannuksia.

Hyvinvointialueiden rahoitus tarkistetaan toteutuneiden kustannusten mukaiseksi kahden vuoden viiveellä tilinpäätöstietojen perusteella. Talouden tasapainotuksen kannalta ratkaisevaa on se, kuinka paljon saadaan vuosina 2025–2026 jälkirahoitusta kaikkien hyvinvointialueiden yhteenlasketun alijäämän perusteella. Hyvinvointialueiden vuoden 2024 yhteenlasketun alijäämän on arvioitu oleva yhteensä 1,3–1,5 miljardia euroa.

Hyvinvointialueiden vuosien 2023 ja 2024 yhteenlasketun rahoitusvajauksen taso tulee vaikuttamaan Pirkanmaan hyvinvointialueen saaman rahoituksen tasoon vuosina 2025 ja 2026. Pitkällä aikavälillä hyvinvointialueen talouden tasapainoon vaikuttaa siis omien toimien lisäksi hyvinvointialueiden kansallinen kokonaistilanne, mikä tuo oman lisähaasteensa talouden suunnitteluun.

Kertyneet alijäämät tulee kattaa lain vaatimusten mukaisesti vuoden 2026 loppuun mennessä.

Osavuosikatsauksessa 6/2024 tilikauden tuloksen ennustetaan painuvan 69,4 milj. euroa negatiiviseksi vuoden loppuun mennessä, mikä on 51,5 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän. Ennustettu alijäämä on asukasta kohden laskettuna 131 euroa/asukas, kun

kaikkien hyvinvointialueiden (ml. Helsinki) alijäämät ovat keskimäärin 263 euroa/asukas. Keskimääräisen toteutuman perusteella laskettuna Pirkanmaan hyvinvointialueen alijäämä olisi lähes 140 milj. euroa.

Toimintakulujen toteutumaprosentti oli 50,1 % ja niiden ennustetaan toteutuvan tilinpäätöksessä 102,3 prosenttisesti ja ylittävän talousarvion 64,2 milj. eurolla. Henkilöstökulujen odotetaan jäävän noin 27 milj. euroa alle talousarvion.

Palvelujen ostojen ennustetaan ylittävän talousarvion 7 prosentilla, suurimpana poikkeamana asiakaspalvelujen ostot + 8,5 %. Asiakaspalvelujen ennustetaan ylittävän talousarvion 63,5 milj. eurolla. Tammi-kesäkuussa toimintatuotot alittuivat 7,2 milj. euroa talousarvioon nähden. Toimintakulut ylittyivät 3,6 milj. euroa.

Kesäkuun tilanteen perusteella ylitystä talousarvioon nähden ovat aiheuttaneet asiakaspalvelujen ostot 41,6 milj. euroa. Henkilöstökulut ovat alittuneet 48,3 milj. euroa, mutta loppuvuoden ennustetaan toteutuvan huomattavasti alkuvuotta suurempana johtuen mm. palkkaratkaisuista.

Viime kuukausina tehtyjen alijäämäennusteiden taso on asettunut 60–70 milj. euron tasolle. Ennusteissa on otettu huomioon se, että loppuvuonna menot ovat yleensä alkuvuotta suuremmat. Joulukuun talouden toteutuma on tuonut mukanaan ikävän yllätyksen, kuten kävi vuonna 2023. Huonosti ennakoitavia eriä ovat mm. potilasvahinkovakuutuksen ja lomapalkkavelan määrä. Talousseurantaa on sittemmin kehitetty, jotta loppuvuoteen ajoittuvien taloudellisten yllätysten riskiä voitaisiin pienentää.

Hyvinvointialueen talouden tasapainoa koskeva vaatimus on varsin tiukka. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Samassa määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Tämän vuoksi tulee varoa kerryttämästä taseen osoittamaa alijäämää liian suureksi, jottei alijäämän hoitaminen käy ylitsepääsemättömän vaikeaksi.

Toimintakulujen kehitys palvelulinjoittain

Osavuosikatsauksessa on tehty selkoa taloudesta ja toiminnasta palvelulinjoittain. Toimintatuloja tarkastellessa voi havaita, että lähes kaikki palvelulinjat ovat ennusteen mukaan suunnitelleet kasvattavansa tuloja talousarvioon verrattuna. Vain avopalvelut tekevät pienen poikkeuksen samoin kuin soten palvelutuotannon johto ja integraatiotoiminta, jossa tuloihin vaikuttaa hanketoimintaan saadut rahat. Tulot ovat kaikkiaan toimintakuluja paremmin hallinnassa.

Taloutta voi tasapainottaa tuloja lisäämällä tai menoja vähentämällä. Seuraavassa on tarkasteltu toimintakuluja.

Pirkanmaan hyvinvointialue

Toimintakulut 1000 €	Toteuma	Talousarvio	Tilinpäätös		Erotus TP23-	TP-ennuste	Muutos-%	Muutos €
	1-6	2024	Toteuma-%	2023	TA24	2024	TP23 - Ennuste 24	TP23 - Ennuste 24
Avopalvelut	-202 291	-406 500	49,8%	-404 601	1 899	-419 557	4 %	-14 956
Sairaalapalvelut	-559 895	-1 123 575	49,8%	-1 110 319	13 256	-1 140 258	3 %	-29 939
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	-127 850	-243 160	52,6%	-247 460	-4 300	-258 198	4 %	-10 738
Ikäihmisten ja vammaisten palvelut	-414 217	-817 247	50,7%	-812 091	5 156	-844 549	4 %	-32 458
Sote palv.tuot. johto ja integraatio	-9 089	-21 673	41,9%	-19 300	2 373	-17 768	-8 %	1 532
Pelastuspalvelut	-39 120	-80 392	48,7%	-76 326	4 066	-81 611	7 %	-5 285
Strateginen ohjaus ja järjestäminen	-39 122	-84 837	46,1%	-81 924	2 913	-85 883	5 %	-3 959
Tukipalvelut	-204 738	-403 932	50,7%	-422 051	-18 119	-412 080	-2 %	9 971

Taulukko. Pirhan toimintakulut tehtävälueittain ja soten palvelulinjoittain

Tammi-kesäkuussa toimintakulut ovat suhteellisesti tarkastellen kasvaneet talousarvioon 2024 verrattuna eniten lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Tätä selittää se, että palvelulinjan talousarvio kuluvalle vuodelle on 4,3 milj. euroa pienempi kuin vuoden 2023 toteuma. Syynä on se, että talousarvio 2024 tehtiin vuoden 2023 ensimmäisen puolen vuoden toteuman pohjalta, mikä ennusti lasten, nuorten ja perheiden palvelujen koko vuotta huonosti.

Tammi-kesäkuussa talousarvion salliman puolen välin eli 50 % rajan ylittivät myös ikäihmisten ja vammaisten palvelut sekä tukipalvelut. Tukipalveluilla ei enää kuluvaan vuonna ole ICT-muutuskustannuksia, minkä vuoksi sen talousarvion toimintakulut kuluvalle vuodelle ovat selvästi pienemmät kuin edellisvuoden toteuma. Ero on yli 18 milj. euroa, mikä vastaa hyvin ensimmäisen toimintavuoden muutuskustannuksia.

Tarkasteltaessa toimintakuluja vuoden 2023 tilinpäätöksessä ja kuluvalle vuodelle tehdyssä ennusteessa suhteellisesti eniten kulujaan kasvattaa pelastuspalvelut, n. 7 %. Seuraavaksi eniten toimintakulujaan arvioi kasvattavan strateginen ohjaus ja järjestäminen, n. 5 %. Euromääräisesti toimintakulujen arvioidaan kasvavan eniten ikäihmisten ja vammaisten palveluissa, 32,5 milj. euroa. Myös sairaalapalveluissa kulujen ennustetaan kasvavan edellisvuoteen verrattuna 30 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus

Maamme hyvinvointialueet ovat keskenään varsin erilaisessa kehitysvaiheessa. Jo ennen uudistusta vallinnut kuntakohtainen palvelutarjonta on vaikuttanut hyvinvointialueiden rakenteisiin. Joillakin hyvinvointialueilla palveluiden integraatiota on toteutettu vapaaehtoiselta pohjalta kuntayhtymämuodossa jo ennen soteuudista. Hyvinvointialueiden väestörakenteet poikkeavat toisistaan. Samoin maantieteelliset olosuhteet voivat olla hyvinkin erilaiset (esim. välimatkat).

Suuremmilla hyvinvointialueilla on tarjolla erikoistason palveluita sekä laajaa koulutus- ja tutkimustoimintaa. Olosuhdetekijöiden takia valtion rahoituksen taso vaihtelee eri hyvinvointialueilla. Eroja on myös hyvinvointialueiden päätöksentekokulttuurissa. Joillain hyvinvointialueilla vaikeitakin päätöksiä saadaan aikaan ripeästi. Toisaalla taas kipeät, esim. palveluverkkoa koskevat päätökset, saattavat lykkääntyä, mikä voi tuoda haastetta

talouden tasapainon saavuttamiselle. Eroja on myös siinä, kuinka laadukasta asioiden valmistelu on.

Pirkanmaan hyvinvointialue lähti ripeästi heti toiminnan alkuvaiheessa tekemään välttämättömiä sopeuttamistoimia, jotta soteuudistuksen tavoitteet saataisiin toteutettua ja kyettäisiin turvaamaan tulevien vuosien välttämättömät investoinnit. Kaikkien hyvinvointialueiden muutostahti ei ole ollut samanlainen, millä on ollut oma vaikutuksena hyvinvointialueiden taloustilanteeseen.

Pirkanmaan hyvinvointialueella toiminnan uudistaminen on aloitettu hyvissä ajoin, mikä näkyy taloustilanteen kohentumisena jo vuonna 2024. Kaikki hyvinvointialueet eivät ole kyenneet yhtä ripeään uudistamistahtiin.

Eräiden hyvinvointialueiden valtion ohjausta tullaan tiivistämään syksyn 2024 aikana. Valtiovallan huomion kohteena ovat Lapin, Keski-Suomen, Vantaan ja Keravan, Kanta-Hämeen, Itä-Uudenmaan ja Satakunnan hyvinvointialueet. Pirkanmaan hyvinvointialue ei siis ole näiden tuen tarpeessa olevien hyvinvointialueiden joukossa.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Pirhan toimenpiteet talouden tasapainottavaksi vaikuttavat toimivilta, sillä asukaskohtainen alijäämä kuluvalle vuodelle on ennusteen mukaan hyvinvointialueiden toiseksi pienin. Hyvinvointialueilla on yhteisvastuu talouden toteutumisesta, kun niiden taloutta korjataan takautuvasti. Pirha on hyvissä asemissa ja ennusteissa on nyt huomioitu kulujen painottuminen loppuvuoteen.

Tilikauden tuloksen ennustettu alijäämä on 69,4 milj. euroa, mikä on merkittävästi alkuperäistä talousarviota huonompi. Alijäämän pieneneminen vuonna 2024 verrattuna vuoteen 2023 on hyvä asia, mutta tulokseen ei voi olla tyytyväinen. Pirhan osalta näyttää haastavalta, että alijäämien kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä onnistuisi.

Valtio on ottanut erityisohjaukseen kuusi hyvinvointialuetta. Olisi epäoikeudenmukaista, mikäli valtiovalta liian kevein perustein lisärahoituksellaan pelastaisi hyvinvointialueet, jotka eivät ole kyenneet tai halunneet sopeuttaa toimintaansa vastaamaan talouden realiteetteja.

2.6 Investoinnit

Suunniteltujen investointien siirtymisen vuoksi rakennusinvestointien määrärahavaraus ei toteudu täysimääräisesti kuluvana vuonna. Talousarvion investointiosan 53,8 milj. euron määrärahasta ennustetaan toteutuvan ainoastaan 26,5 milj. euroa.

Laite- ja kalustoinvestoinneissa on vuoden aikana noudatettu malttia. Hankintoja on osittain viivästytetty tai niitä on siirretty myöhemmäksi. Laite- ja kalustoinvestointien toteumaennuste on yhteensä 14,7 milj. euroa, mikä alittaa talousarvion 9,6 milj. euroa.

Tammi- kesäkuussa hyvinvointialueen investointien toteuma oli yhteensä 15,8 milj. euroa. Koko vuoden toteumaennuste on 49,1 milj. euroa, mikä on 54 % hyväksytystä talousarviosta.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Investointien toteumaprosentti oli ensimmäisellä vuosipuoliskolla 17 % ja ennuste 54 % talousarviosta. Tarkastuslautakunta edellyttää, että investointien vähäisten toteutumisten syyt selvitetään. Talousarviota voi olla perusteltua muuttaa, elleivät investointihankkeet toteudu.

2.7 Rahoitus

Talousarviossa valtuustoon nähden sitovia tavoitteita ovat pitkäaikaisten lainojen lisäys, antolainojen määrän lisäys sekä maksuvalmiutta turvaava lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä vuoden aikana.

Uusien pitkäaikaisten lainojen nostamiseen on talousarviossa varauduttu 80 milj. euron edestä. Investointihankkeiden siirryttyä uutta pitkäaikaista lainaa ei ole tarve nostaa suunniteltua määrää. Lyhytaikaista lainaa ei todennäköisesti tarvita vuoden 2024 aikana.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Hyvinvointialueen lainakanta on pysynyt hallittuna, mikä johtuu alhaisesta investointitasosta. Alhainen lainamäärä tuo säästöä korkokuluissa. Rahoituksen toteutumista on aiheellista tarkastella tarkemmin vasta tilinpäätöksen valmistuttua. Tulevien vuosien investointien myötä kasvava lainakanta tuo mukanaan tarpeen arvioida korkosuojausten riittävyyttä.

3 Aluehallituksen lausunto vuoden 2023 arviointikertomuksesta

Aluevaltuusto on kokouksessaan 3.6.2024 käsitellyt tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen vuodelta 2023. Aluehallituksen tulee antaa aluevaltuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Aluehallitus on antanut kyseisen lausunnon kokouksessaan 30.9.2024.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2023 arviointikertomuksessaan, että hyvinvointialueen toimintaa ohjataan strategian, toimeenpano-ohjelman ja erillisohjelmien sekä moniportaisen tavoitteiston avulla ja että nämä eri ohjausvälineet muodostavat monimutkaisen järjestelmän, joka sisältää myös päällekkäisiä tavoitteita.

Aluehallituksen vastauksessa todetaan, että hyvinvointialueen tavoitehierarkia ja mittaristo kaipaavat kehittämistä. Tavoitteena on ollut erottaa valtuustotason yleisemmät ja pidempiaikaiset tavoitteet tehtävälalueiden ja palvelulinjojen yksityiskohtaisemmista tavoitteista, mikä on kannatettavaa. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä sitä, että tavoitteiden asetantaprosessia kehitetään jatkuvasti kuitenkin säilyttäen riittävää vertailukelpoisuuden aiempiin vuosiin nähden.

Tarkastuslautakunnan mukaan laaditut palveluverkkosuunnitelmat toimipisteitä koskevine karsintaesityksineen ovat luoneet haastetta hyvinvointialueen asukkaiden ja kuntapäätäjien luottamukselle. Tähän liittyen tarkastuslautakunta on katsonut, että avoin ja oikea-aikainen tiedottaminen sekä päätösten perusteleminen edesauttavat luottamuksen rakentamista. Hallituksen lausunnon mukaan viestintään tullaan kiinnittämään huomiota.

Tarkastuslautakunta totesi, että tavoitetta mielenterveys- ja päihdepalvelujen kiireettömän hoidon saatavuutta koskevan tavoitteen saavuttamisesta ei voitu puutteellisten tietojen vuoksi arvioida. Hallituksen lausunnon mukaan aikuispotilaiden perustason mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuus on parantunut.

Tarkastuslautakunta suositteli, että myös suuria ja periaatteellisia linjauksia (esim. palveluverkko, kotiin vietävät palvelut jne.) otettaisiin jatkossa mukaan tavoitteistoon. Hallitus toteaa, että monet toiminnallisesti suuret tavoitteet näkyvät ohjelmatasoisissa dokumenteissa, jotka ovat osin aluevaltuuston ja osin aluehallituksen hyväksymiä.

Tarkastuslautakunta toivoi, että tytäryhtiöille asetettaisiin täsmällisempiä ja paremmin mitattavia tavoitteita. Hallituksen mukaan toive tavoitteiden paremmasta mitattavuudesta huomioidaan vuodelle 2025 asetettavissa tavoitteissa. Samalla on tarkoitus yhtenäistää tavoitteiden teemoja, jolloin keskinäinen vertailtavuus paranee.

Tarkastuslautakunta korosti sitä, että toiminnassa tulee noudattaa talousarviota ja että tarvittavat toimenpiteet ja talousarviomuutokset tulee tehdä tilikauden aikana Ennakoitua suuremman vuoden 2023 alijäämän todettiin saattavan myös suunnittelukauden

2024–2026 talouden epätasapainoon. Edellytyksiä kestäväälle taloudenhoidolle ei vielä vuonna 2023 kyetty luomaan. Hallituksen lausunnon mukaan hyvinvointialueen ensimmäisen vuoden talouden suunnittelu ja ennustaminen oli poikkeuksellisen vaikeaa. Sitten ennustemalleja on kehitetty, minkä ansiosta tarvittavat talousarvio muutokset on helpompi viedä aluevaltuuston käsiteltäväksi jo talousarviovuoden aikana.

Tarkastustaukunta totesi, että painopisteen siirtämistä erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon tulee edelleen pitää tavoitteena. Hallituksen mukaan painopisteen siirtämistä perustason palveluihin on pyritty edistämään.

Tarkastuslautakunta piti tärkeänä, että tieto hyvinvointialueen ja kuntien välillä kulkee jatkossa suunniteltujen yhteistyörakenteiden ja erityisesti viranomaisyhteistyön osalta aiempaa paremmin. Hallituksen lausunnon mukaan kuntien kanssa on tunnistettu sovittu puitesopimuksella keskeiset yhteistyökohteet eli yksitoista yhdyspintapalvelua. Samoin on luotu toimintaa tukevat rakenteet.

Tarkastuslautakunnan mukaan hyvinvointialueella on ymmärretty perehdytyksen merkitys. Hallitus jakaa tämän käsityksen ja toteaa, että perehdytys on työntekijän oikeus ja työnantajan velvollisuus. Hyvinvointialueella otetaan käyttöön sähköinen Intro-perehdytysjärjestelmä perehdytysten toteuttamisten työkaluksi asteittain vuosien 2024–2025 aikana.

Tarkastuslautakunta ilmaisi vuoden 2023 arviointikertomuksessa huolensa henkilökunnan kuormittumisesta ja jaksamisesta. Hallituksen lausunnon mukaan henkilöstötyytyväisyysmittausten tuloksissa on tapahtunut kehitystä parempaan suuntaan. Kyselyn tulokset käydään läpi yksiköissä ja tehdään toimenpidesuunnitelma työntekijäkokemuksen parantamiseksi. Sairauspoissaolot ovat hyvinvointialuetasolla tarkasteltuna lisääntyneet vuonna 2024 verrattuna vuoteen 2023. Sairauspoissaoloprosentti oli tammi-kesäkuussa 5,85 % (vuonna 2023 määrä oli 5,62 %). Kuntarekryn kautta haettujen avointen tehtävien täyttöaste on parantunut ja on tällä hetkellä 65 %. Rekrytointihaasteita on edelleen esimerkiksi psykiatrian ja sosiaalityön alueilla.

Tarkastuslautakunta ilmaisi huolensa ulkomaalaisten työntekijöiden suomen kielen taidosta. Lautakunta katsoi, että työhön valitun henkilön on osattava suomea niin hyvin, että potilasturvallisuus ei vaarannu ja ettei huonon kielitaidon aiheuttamat ongelmat kuormita yksikön muuta henkilökuntaa. Hallituksen lausunnon mukaan kielivaatimuksia koskeva ohjeistus on valmisteilla.

Tarkastuslautakunta totesi, että psykiatrian toimialueella pitkään jatkuneiden resurssi- ja jono-ongelmien korjaaminen ei tapahdu nopeasti. Hallituksen mukaan tilanne on korjaantunut. Hoitoa odottavia oli psykiatialle 6/2023 yhteensä 1 889 ja 9/2024 määrä oli 979. Hoitotakuun kuusi kuukautta ylittäneitä on jonossa tällä hetkellä 403 potilasta. Psykiatrisen avohoidon lähetekäsittelyä on uudistettu ja valmisteltu tukitoimia, joilla vastaanottopalveluiden saatavuutta voidaan lisätä ja yhdenmukaistaa. Sote-keskuksista tehdyt lähetteet psykiatriseen erikoissairaanhoidon ovat vähentyneet 30 % muun muassa

uudistetun hoidon porrastuksen ansiosta. Kokonaisuudessa psykiatrisen erikoissairaanhoidon tarve on vähentymässä ja konsultaatiopalvelut psykiatialta perustason palveluihin ovat lisääntyneet.

Tarkastuslautakunta toivoi, että uusien sosiaalitoimen ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmien käytettävyyteen kiinnitettäisiin erityistä huomiota. Hallituksen mukaan uusien asiakas- ja potilastietojärjestelmien hankinnassa käyttäjät ovat osallistuneet laajasti tarjouspyynnön vaatimusten määrittelyyn ja tarjottujen järjestelmien käytettävyyden arviointiin.

Tarkastuslautakunta odottaa, että hyvinvointialueen toiminnan vakiinnuttua kehittämistyön painotusta kyettäisiin siirtämään entistä enemmän ennaltaehkäisevään työhön. Hallituksen vastauksen mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoituvastuu on integraatiotoimialueella. Ulkoisen rahoituksen avulla on lähdetty kehittämään elintapaohjauksen vaikuttavuusmittaristoa. Siitä on tarkoitus tulla yksi konkreettinen tiedolla johtamisen väline erilaisten ennaltaehkäisevien toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan Pirkanmaan väestötasolla.

Tarkastuslautakunta piti hyvänä sitä, että hyvinvointialueen eri alojen asiantuntijoita on saatu yhdessä kehittämään toiminnan vaikuttavuutta ja että huomiota on alettu kiinnittää myös sosiaalipalvelujen vaikuttavuuteen. Hallituksen mukaan hyvinvointialueelle on perustettu vaikuttavuusagenttien työryhmä, jossa on edustajat kaikilta sote-tehtäväalueen toimialueilta. Jokaisella toimialueella on erilaisia vaikuttavuuden edistämisen toimenpiteitä. Pirkanmaan hyvinvointialue johtaa myös kansallisen vaikuttavuuskeskuksen valmistelua EU:n kestävän kasvun rahoituksella.

Tarkastuslautakunta suositteli, että laadittaisiin erillinen ympäristö- tai vastuullisuusohjelma, johon olisi koottu suosituksia ekologisesti kestäviksi toimiksi ja keinoja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Hallituksen mukaan hyvinvointialueella on tunnistettu tarve kerätä yhteen useissa eri ohjelmissa ja dokumenteissa olevat kestävän kehityksen periaatteet yhdeksi vastuullisuusohjelmaksi. Tavoite on laatia vastuullisuusohjelma osana seuraavan valtuustokauden strategian toimeenpano-ohjelmaa.

Tarkastuslautakunta piti tärkeänä, että tutkimustoimintaa vahvistetaan valtioneuvoston asettaman tavoitteen mukaisesti ja että toimintaan saataisiin myös riittävä rahoitus, jotta lyhytnäköisiin tutkimustoiminnan supistuksiin ei jouduttaisi. Hallituksen lausunnon mukaan hyvinvointialueen TKIO-toimialueen tuottamat tukipalvelut edesauttavat palvelulinjoilla tapahtuvaa tutkimustoimintaa ja ulkoisen tutkimusrahoituksen hakemista. Vuoden 2023 sekä alkuvuoden 2024 aikana tukipalveluissa on tehty jatkuvaa prosessien arviointia sekä kehitystyötä tutkimustoiminnan sujuvoittamiseksi.

Tarkastuslautakunnan mukaan uudenlaiset digitaaliset ratkaisut parantavat asiakaspalvelua ja voivat samalla alentaa kustannuksia. Myös perinteisiä asiointitapoja tulee olla tarjolla niitä tarvitseville. Hallitus toteaa, että asukkaat ovat olleet mukana palveluiden kehittämisessä valmisteluvaiheesta lähtien osallistumalla esim. uusien digiratkaisujen käytettävyyсарviointeihin. Digipalveluita käyttävät asukkaat ovat niihin

pääsääntöisesti tyytyväisiä. Digitaalisten palvelujen vaikuttavuutta, kustannuksia ja takaisinmaksuaikaa voidaan arvioida, kun on saatu kerättyä palvelusta riittävästi tietoa.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen aluehallituksen arviointikertomuksen havaintoihin esittämiin vastauksiin. Myönteistä kehitystä on tapahtunut tai kehittämistoimia on tehty jokaisen havainnon suhteen.

Tarkastuslautakunta odottaa mielenkiinnolla ennalta ehkäisevään elintapaohjaustyöhön kehitettäviä vaikuttavuusmittareita. Painopisteen siirtäminen ennalta ehkäisyyn ja perustason palveluihin on jo vanha tavoite, josta minkäänlaista näyttöä on ollut vaikea saada. Näillä mittareilla voidaan saada perusteluita, miksi painopistettä kannattaisi muuttaa.

Työtä tulisi tehostaa sairauspoissaolojen vähentämiseksi ja erityisesti psykiatrian toimialan kehittämiseksi.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että aluehallitus seuraa tekemiensä ohjeiden ja linjausten täytäntöönpanon toteutumista, jotta ne eivät olisi ristiriidassa tehtyjen päätösten kanssa.

4 Asiakastyytyväisyys ja asiakaspalaute

Asiakastyytyväisyyttä on mitattu potilaiden suositteluhalukkuutta mittaavalla NPS-mittarilla. Siinä asiakas antaa arvon 0–10 vastatessaan kysymykseen: Kuinka todennäköisesti suosittelisit saamaasi palvelua läheisellesi?

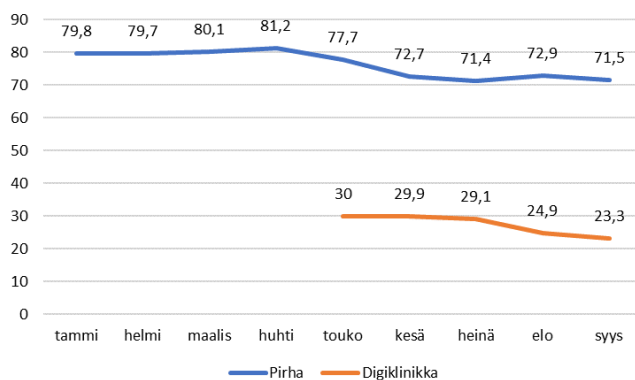
Järjestämisen tavoitteissa oli kolme NPS:ää koskevaa tavoitetta. Mittarin käyttö piti laajentaa sosiaalihuollon ja pelastustoimen palveluihin. Mittaustuloksia on toistaiseksi vain vähäisessä määrin vammaispalveluista.

Sairaalapalvelujen NPS-mittauksen tulosten piti parantua. Tulos oli hyvä ja ennallaan pistein 79,4 molempina vuosina. Sairaalapalveluilla oli palvelulinjan omana tavoitteena pitää tulos yli 70:n, mikä on toteutunut. Sairaalapalvelujen toimialueilla akuuttihoiton tulos on 50,6 ja psykiatriassa 56, mitkä olivat sairaalapalvelujen heikoimmat luvut. Sairaalapalveluissa NPS-mittausta on tehty jo sairaanhoitopiirin aikana.

Kolmantena NPS-tavoitteena oli, että sote-asemien NPS-mittauksen tulos paranee. Tulos parani 72:stä 73:een. Sote-asemien mittaustuloksia ei vielä ole saatu yhteiseen tietovarastoon Pirha Tabuun vaan tiedot kerätään käsin. Mittauksessa on ollut 49 laitetta eri sote-asemilla. Vastauksia on saatu tammi-kesäkuussa 5 458 kpl.

Suun terveydenhuolto on ollut mukana mittauksessa elokuusta 2023 lähtien. Sen vastaajamäärä oli tammi-kesäkuussa 2 412 ja tulos 74,8. Digiklinikka tuli mukaan mittaukseen toukokuussa 2024 (touko-kesäkuussa 1 411 vastaajaa). Sen tulokset ovat selvästi muita matalammat.

Vastauksia Pirha Tabun NPS-koonnissa tammi-kesäkuulta oli 47 623.

Kuva. Pirha Tabu-järjestelmän sisältämät ja digiklinikan NPS-tulokset vuonna 2024 tammi-syyskuulta. Pirhan tuloksissa on mukana erikoissairaanhoito, suun terveydenhuolto ja toukokuun alusta digiklinikka. Tutkimuksen-, kehityksen, innovaatioiden- ja osaamisen palveluista (TKIO) ja vammaispalveluista on mukana joitakin vastauksia (54 kpl).

Pirha-laajuinen vapaan palautteen asiakaspalautejärjestelmä on käyttöön otettu elokuussa 2023. Prosentuaalisesti tarkastellen kuluvana vuonna moitteet ovat vähentyneet ja kiitokset selvästi kasvaneet.

	15.8.-31.12.2023	%-osuus	1.1.-31.7.2024	%-osuus
Kiitos	843	22 %	1666	29 %
Moite	2060	54 %	2970	52 %
Kehitysidea	908	24 %	1127	20 %
	3811		5763	

Taulukko. Pirhan asiakaspalautejärjestelmästä saatu palaute

Tarkastuslautakunnan arviointi

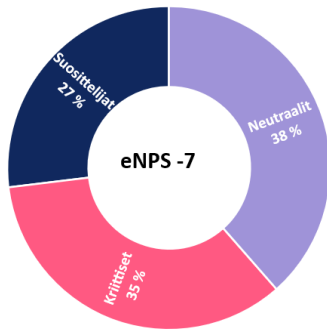
Asiakastyytyväisyyden mittaaminen NPS-mittarilla koskee pääosin erikoissairaanhoidon palveluja. Tällä mittaamisella saadaan eri palveluista jollakin tavalla vertailukelpoista tietoa, mikä kannustaa parantamaan toimintaa. NPS-mittaus on yksi osa Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Asiakaspalautteen kansallista yhtenäistämishanketta. Tarkastuslautakunta seuraa, saadaanko yhtenäinen asiakaspalvelumittari kattavasti käyttöön koko Pirhan tasolla.

Avopalvelujen digiklinikkaa koskeva NPS-tulos oli muihin verrattuna yllättävän matala (30–23,3). Mikäli tulos edelleen heikkenee, on syytä selvittää, miksi asiakkaat eivät ole tyytyväisiä palveluun. Merkille pantavaa on myös se, että NPS-mittauksessa akuuttihoito on saanut jo huonommat tulokset kuin psykiatria.

5 Fiilismittari

Fiilismittari on otettu osaksi henkilöstön hyvinvoinnin mittaamista. Vuonna 2024 Fiilismittarin kyselyt toteutetaan jokaisen neljänneksen jälkeen. Väliarviointiin mennessä kysely on toteutettu kaksi kertaa. Fiilismittarissa on seitsemän väitettä, joilla mitataan työntekijän työssä viihtymistä. Väitteitä arvioidaan asteikolla 1–5.

Mittarissa on mukana henkilöstön suositteluhalukkuutta kuvaava mittari eNPS (employee Net Promotor Score), joka perustuu kysymykseen, miten todennäköisesti suosittelisit omaa työyksikköäsi työpaikkana (eNPS) (asteikolla 0–10). Vastauksista laskettava eNPS-luku on väliltä -100–100. Positiivinen arvo on tavoiteltava. Arvon 9–10 antaneet ovat suosittelijoita, 0–6 arvon vastanneet arvostelijoita / kriittisiä. Arvoja 7–8 pidetään passiivisina / neutraaleina eikä niitä lasketa eNPS-arvoon.

KUVIO. eNPS-arvon vastaajaluokat ja prosentuaalinen jakauma suosittelijoiden, neutraalien ja kriittisten kesken kahden ensimmäisen Fiilismittari-kyselyn perusteella. Lähde Pirha Tabu.

	1. kysely	2. kysely
Esihenkilöni tukee ja rohkaisee minua	3,6	3,7
Koen oloni turvalliseksi työskennellessäni työyksikössäni	4,1	4,2
Minulla on mahdollisuuksia vaikuttaa työhöni	3,3	3,4
Minulla on mahdollisuus hyödyntää omaa osaamistani työssäni	3,9	3,9
Työpaikan ilmapiiri on kannustava	3,6	3,6
Työyhteisössämme ei sallita muita loukkaavaa käyttäytymistä	3,9	3,9
Viihdyn työssäni	3,7	3,8
Miten todennäköisesti suosittelisit omaa työyksikköäsi työpaikkana (eNPS)?	-10	-5

Taulukko. 2024 vuoden 1. ja 2. Fiilismittarin kysymykset ja tulokset. (Seitsemän ensimmäistä väitettä keskiarvo välillä 1–5, eNPS-arvo on välillä -100-100)

Tavoitteena vuonna 2024 on saavuttaa eNPS-mittarilla parempi arvo kuin vuonna 2023. Vertailua ei kuitenkaan voida tehdä, koska vuonna 2024 Pirkanmaan hyvinvointialueen eNPS-kysymys koskee omaa yksikkö aiemman koko Pirhaa koskevan kysymyksen sijaan. Kahdesta vuoden 2024 kyselystä saatiin arvot -10 ja -5.

Fiilismittarin väittämien tulokset ovat hieman parantuneet vuoden toisessa kyselyssä. Vastausmäärät tässä heinäkuun kyselyssä olivat jonkin verran pienemmät. 1. kyselyssä vastaajia oli 7 007 ja 2. kyselyssä 5 781. Vastauksissa erityisesti työturvallisuus on koettu työyksiköissä hyväksi. Väittäjä, tunnen oloni turvalliseksi työyhteisössäni, sai kaikilla

palvelualueilla vähintään keskiarvon 4,1. Työterveyslaitoksen vuoden 2023 hyvinvointia mittaavassa kyselyssä 49,9 % oli kokenut työssään asiakkaiden aiheuttamia väkivalta- tai uhkatilanteita. Erityisen paljon (70,9 %) uhkaavia tilanteita raportoivat lähi- ja perushoitajat.

Heikoimman arvosanan saa mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön. Tämä näkyy erityisesti pelastuspalveluissa, joissa keskiarvo jäi molemmissa kyselyissä hyvinvointialueen matalimmaksi (2,9 ja 3,0). Parhaiten omaan työhönsä kokevat voivansa vaikuttaa sotien palvelutuotannon johto ja integraatiotoiminnan vastaajat (3,9 ja 4,0).

Parhaan arvion antoi sotien palvelutuotannon johto ja integraatio ja heikomman pelastuspalvelut sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjat. Vastuualueittain tarkastellen paras ja heikoin arvo löytyi tukipalveluista. Toisessa kyselyssä valvonta- ja asiakasvastaavatoiminnan arvosana oli 91 ja asiakaspalvelun -53.

	1. kysely	2. kysely
Avopalvelut	-19	-12
Ikäihmistien ja vammaisten palvelut	-5	0
Lasten-, nuorten- ja perheiden palvelut	-22	-14
Pelastuspalvelut	-35	-13
Sairaalapalvelut	-5	-5
Sote palvelutuotannon johto ja integraatiotoiminta	20	37
Strateginen ohjaus ja järjestäminen	16	18
Tukipalvelut	-9	5

Taulukko. Vuoden 2024 Fiilismittarin eNPS tulokset tehtäväalueittain ja sotien palvelulinjoittain

Tarkastuslautakunnan arviointi

Fiilis-mittarin eNPS arvon tulokset paranivat selvästi, kun mittarin kysymystä muutettiin Pirhan sijasta omaa yksikköä koskevaksi. Uusi mittari on siinä mielessä parempi, että se kuvaa oman työyhteisön tilannetta, mutta voi vaikeuttaa vertailua muiden hyvinvointialueiden kanssa. Jokaisella on selkeä kuva omasta työyhteisöstä, mutta käsitys koko Pirhasta voi olla täysin ulkoisten vaikuttimien pohjalta muodostunut. Tarkastuslautakunta suosittaa kysymään molempia muotoja rinnakkain, koska edelleen eletään muutosvaihetta ja halutaan arvioida, kuinka muutosjohtamisessa on onnistuttu.

Riittävä vastaajamäärä on tulosten luotettavuuden edellytys. Mittaustiheyttä harvennettiin kuukaudesta neljännesvuoteen. Toisen mittauksen ajoittuminen heinäkuun lomakuukauteen vähensi osaltaan vastausaktiivisuutta. Vastausinnokkuuden lisäämiseksi voitaisiin harkita kannustimien käyttöä, mikäli vastaajamäärät edelleen vähenevät. Henkilöstön tyytyväisyyden mittaaminen on vähintään yhtä tärkeää kuin asiakkaiden. Strategiaa mukaillen ihminen on tärkein.

6 Vuoden 2023 tilastovertailua

Hyvinvointialueiden ensimmäisen toimintavuoden tilastovertailut ovat saatavilla Valtiokonttorin tutkiahallintoa.fi-palvelussa ja THL:n Sotkanet-palvelussa. Edellisestä saa taloustietoja ja jälkimmäisestä toimintatietoja. Seuraavaan on tehty joitakin nostoja molemmista. Vertailussa on mukana koko maa (ilman Ahvenanmaata), neljä yliopistollista hyvinvointialuetta ja Helsinki.

Kustannukset / asukas	Euroa
Koko maa	4 323
Helsinki	3 755
Pirkanmaa	4 244
Pohjois-Pohjanmaa	4 238
Pohjois-Savo	4 885
Varsinais-Suomi	4 312

Soten asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset vuonna 2023 olivat Pirkanmaan hyvinvointialueella 4 244 euroa. Tämä oli alle maan keskiarvon ja alle viiden verrokin keskiarvon. Pirkanmaata halvemmalla palveluja tuotti Helsingin kaupunki ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue.

Taloustiedot ovat saatavilla palveluluokittain. Yksityiskohtaisempiin tietoihin tulee suhtautua varauksella, sillä hyvinvointialueiden tavat organisoitua ja kirjata taloustietojaan vaihtelevat, vaikka yhtenäisten palveluluokkien aikaansaamiseksi on jo vuosia tehty työtä. Mielenkiintoista onkin tietää, missä palveluluokissa Pirha on kallein ja missä edullisin. Tämän tulkinta onkin jo toisen tutkinnan asia. Edullinen voi tarkoittaa vähäistä panostusta palveluun tai tehokkaasti järjestettyä toimintaa ja kallis hyviä palveluja tai tarpeettomasti tuhlatuja resursseja. Myös palvelukysyntä voi eri alueilla olla erilainen.

Pirha oli neljässä palveluluokassa neljään verrokkiin verrattuna edullisin ja kuudessa palveluluokassa kallein, kun tarkastelussa oli vuoden 2023 asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset. Pirha sai vain yhden kärkipaikan koontiluokassa ja se oli lastensuojelun, lapsiperheiden ja perheoikeudelliset sosiaalipalvelut yhteensä. Pirha oli tässä verrokeista edullisin.

Pirha oli verrokeista edullisin iäkkäiden kotihoidossa, kasvatus- ja perheneuvonnassa, päihde- ja mielenterveysongelmiin vastaavassa sosiaalityössä ja -ohjauksessa sekä vammaisten sosiaalityön ja -ohjauksen palveluissa. Eniten asukaskohtaisia nettokäyttökustannuksia Pirhassa kului iäkkäiden ympärivuotokautiseen palveluasumiseen, päihdeavohoittoon ja kuntoutukseen, äitiys- ja lastenneuvolapalveluihin, kuntouttavan työtoimintaan, vammaisten henkilökohtaiseen apuun sekä vammaisten liikkumista tukeviin palveluihin.

Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset 2023	lääkkäiden kotihoito	Kasvatus- ja perheneuvonta	Päihde- ja mielen-terveyden sosiaalityö ja -ohjaus	Vammaisten sosiaalityön ja -ohjauksen palvelut	Lastensuojelu, lapsiperheiden ja perheoikeudelliset sosiaalipalvelut yhteensä
Koko maa	253 €	17 €	6 €	78 €	370 €
Helsinki	222 €	20 €	21 €	74 €	374 €
Pirkanmaa	213 €	12 €	1 €	62 €	349 €
Pohjois-Pohjanmaa	265 €	14 €	4 €	68 €	363 €
Pohjois-Savo	351 €	14 €	5 €	66 €	363 €
Varsinais-Suomi	249 €	17 €	12 €	90 €	394 €

Taulukko. Palveluluokat, joissa Pirha oli vertailtavien alueiden halvin mitattuna asukaskohtaisin nettokäyttökustannuksin vuonna 2023. Väripohjalla koonti, jossa Pirha oli halvin. Lähde: Sotkanet

Pirkanmaan hyvinvointialue

Asukaskohtaiset nettokäyttö-kustannukset 2023	lääkkäiden ympärivuorokautinen palveluasuminen	Päihdeavohoido ja kuntoutus	Äitiys- ja lastenneuvola-palvelut	Kuntouttava työtoiminta	Vammaisten henkilökohtainen apu ja erityinen tuki	Vammaisten liikkumista tukeva palvelu
Koko maa	507 €	19 €	45 €	14 €	68 €	34 €
Helsinki	333 €	21 €	45 €	19 €	77 €	32 €
Pirkanmaa	531 €	26 €	67 €	21 €	81 €	42 €
Pohjois-Pohjanmaa	473 €	15 €	46 €	16 €	55 €	26 €
Pohjois-Savo	457 €	22 €	40 €	9 €	62 €	30 €
Varsinais-Suomi	527 €	6 €	42 €	16 €	67 €	33 €

Taulukko. Palveluluokat, joissa Pirha oli vertailtavien alueiden kallein mitattuna asukaskohtaisin nettokäyttökustannuksin vuonna 2023. Lähde: Sotkanet

Vertailussa Pirhalle löytyvät selvät vastinparit edullisten ja kalliiden palvelujen osalta. Kallis iäkkäiden ympärivuorokautinen palveluasuminen vie niin paljon resursseja, että kotihoidossa Pirha on edullisin. Päihdeavohoidon ja kuntoutuksen sekä vammaisten kahdessa palvelussa Pirha on kallein, vaikka ohjaus hoidetaan molemmissa palveluissa muita vähäisemmin resurssein. Tässä voi kyse olla myös erilaisista organisoitumistavoista ja kirjauskäytännöistä. Lasten ja nuorten palveluissa hyvät äitiys- ja lastenneuvolapalvelut kenties kompensoivat heikommin resursoitua kasvatus- ja perheneuvontaa. Ilman paria jää vain kuntouttava työtoiminta, johon Pirhassa on panostettu verrokkialueita ja koko maata enemmän. Kuntouttavan työtoiminnan pullonkaulana Pirhassa on noussut esiin sosiaalityön vähäiset resurssit tehdä kuntoutujille asiakassuunnitelmia, ei itse työtoiminta.

Ääripäiden lisäksi kiinnostavaa on katsoa myös, mihin Pirhassa asettuvat suuret kokonaisuudet: erikoissairaanhoido, perusterveydenhuolto ja sosiaalipalvelut.

Asukaskohtaiset nettokäyttö-kustannukset 2023	Erikoissairaanhoido yhteensä	Perusterveydenhuolto yhteensä	Sosiaalipalvelut yhteensä
Koko maa	1 546 €	788 €	1 991 €
Helsinki	1 371 €	526 €	1 856 €
Pirkanmaa	1 523 €	833 €	1 886 €
Pohjois-Pohjanmaa	1 624 €	754 €	1 860 €
Pohjois-Savo	1 785 €	866 €	2 237 €
Varsinais-Suomi	1 523 €	819 €	1 969 €

Taulukko. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa ja sosiaalipalveluissa vuonna 2023 koko maassa ja viidessä verrokkialueessa.

Helsingin kaupunki erottuu kustannuksiltaan edullisimmaksi ja Pohjois-Savon hyvinvointialue kalleimmaksi. Helsingin kaupunki ostaa erikoissairaanhoidon palvelut HUSista, mutta tuottaa itse muut sote-palvelut. Tiedoista puuttuu palveluluokka muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut, esim. sosiaali- ja potilasasiamiestoiminta sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Hallinto- ja tukipalvelut on pääosin kohdistettu palveluluokille.

Pirhassa erikoissairaanhoido tuotettiin edullisesti. Tarkalleen ottaen asukasta kohti vain 41 senttiä kalliimmin kuin Varsinais-Suomen hyvinvointialueella, joka oli Helsingin jälkeen halvin. Pirhan perusterveydenhuollon luku on toiseksi suurin Pohjois-Savon jälkeen. Palveluverkkouudistus ja

Pirkanmaan hyvinvointialue

uudet tavat tuottaa palveluita eivät vielä näy Pirhan ensimmäisen vuoden tilastoissa. Perusterveydenhuollon avopalveluissa Pirhan kustannukset eivät eroa Pohjois-Savon hyvinvointialueen asukaskohtaisista kustannuksista, vuodeosastohoitoon Pohjois-Savo käytti 28 euroa Pirhaa enemmän ja hammashoitoon 5 euroa. Hammashoitoon Pirha käytti asukasta kohden 108 euroa, mikä oli euron vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Sosiaalipalvelujen kustannukset olivat Pirhassa erikoissairaanhoidon tavoin koko maan kustannuksia pienemmät. Lastensuojelun ja lapsiperheiden palveluissa Pirha oli edullisin ja kaikissa muissa koontiluokissa, iäkkäiden, vammaisten, työikäisten sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujien sosiaalipalveluissa, Pirha oli alle maan keskiarvon.

Taloustiedoille voi etsiä vastaavuuksia toimintatiedoista. Erikoissairaanhoidon pystytään edullisuudesta huolimatta tuottamaan verrokeista parhaiten hoitotakuun puitteissa. Yli 6 kk erikoissairaanhoidon jonottaneita oli koko maassa 48 %, kun Pirkanmaalla luku oli 22 % vuoden 2023 lopussa. Pirhan erikoissairaanhoidon erityispiirteitä vertailussa olivat päivystyksen runsas käyttö, päivystyksen iäkkäät potilaat, joilla kertyi muita huomattavasti enemmän myös erikoissairaanhoidon vuodeosastopäiviä. Iäkkäitä on paljon myös psykiatrian laitoshoidossa. Psykiatrian avohoitokäyntejä Pirhassa oli vähän, muttei missään ikäluokassa vertailtuihin toimijoihin nähden vähiten.

Käynnit / hoitopäivät 2023	Päivystyskäynnit erikoissairaanhoidossa / 1 000 asukasta	Päivystyskäynnit erikoissairaanhoidossa 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä	Somaattisen erikoissairaanhoidon vuodeosastohoitopäivät 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä	Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä
Koko maa	202	413	1 266	87
Helsinki	152	351	1 312	70
Pirkanmaa	263	493	2 349	234
Pohjois-Pohjanmaa	153	244	1 166	93
Pohjois-Savo	194	378	1 307	59
Varsinais-Suomi	241	432	1 095	65

Taulukko. Pirhan erikoissairaanhoidon vuoden 2023 tunnuslukuja, jotka eroavat selvästi verrokeista. Lähde: Sotkanet.

Perusterveydenhuollossa Pirhan palvelujen toimintatiedot vuodelta 2023 edustavat vertailussa keskimääräisiä tietoja, sillä se ei missään asiassa ole ääripäässä. Pirkanmaalla halutaan käydä fyysisesti lääkärissä, sillä siinä edelle meni vain Pohjois-Savo. Pirkanmaalainen käy lääkärissä kaikki yhteystavat laskien keskimäärin noin kaksi kertaa vuodessa. Vuonna 2023 pirkanmaalaiset yli 75-vuotiaat kävivät selvästi enemmän perusterveydenhuollon päivystyksessä kuin edellisenä vuonna. Noin joka kolmas pirkanmaalainen kävi suun terveydenhuollon palveluissa terveyskeskuksissa, mikä vastaa tilannetta maassa keskimäärin.

Sosiaalipalveluissa Pirha erottuu muutamassa tilastossa. Kotona asuvien ikäihmisten osuus on Pirhassa pienin, joskin erot muihin ovat vähäisiä. Kotihoidon peittävyys on laskenut viime vuosina niin koko maassa kuin Pirhassakin. Pirkanmaalla oli yli 75-vuotiaita omaishoidettavia väestöön suhteutettuna toiseksi vähiten Helsingin jälkeen ja omaishoitotosopimusten määrä laski edellisvuoteen verrattuna. Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa iäkkäitä oli vertailussa suhteellisesti eniten Pirkanmaalla vuonna 2023. Pirhassa palveluasumisen hoitopäivistä muita suurempi osuus hankittiin ostopalveluna yksityisiltä yrityksiltä ja järjestöiltä.

Pirkanmaan hyvinvointialue

Prosentiosuudet 2023	Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	lääkäiden ympäri vuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	lääkäiden ympäri vuorokautisen palveluasumisen hoitopäivät, järjestön tai yrityksen tuottama osuus
Koko maa	93,0 %	6,4 %	56 %
Helsinki	93,2 %	5,2 %	59 %
Pirkanmaa	92,2 %	6,9 %	69 %
Pohjois-Pohjanmaa	92,7 %	6,7 %	64 %
Pohjois-Savo	92,8 %	6,6 %	46 %
Varsinais-Suomi	92,9 %	6,5 %	49 %

Taulukko. Ikäihmisten palvelujen niitä toimintatietoja, joissa Pirha on vertailun pienin tai suurin.

Lähde: Sotkanet

Lastensuojelun ja lapsiperheiden palveluissa Pirhan matalat kustannukset sopivat hyvin yhteen toimintatilastotietojen kanssa. Lastensuojelussa Pirkanmaalla oli eniten lapsia sosiaalityöntekijää kohden, lastensuojeluilmoituksia tehtiin vähiten, joskin osuus oli selvästi edellisvuodesta kasvanut, kodin ulkopuolelle oli sijoitettu vähiten lapsia suhteessa ikäluokkaan ja avohuollon palveluissakin kävi vuoden aikana suhteellisesti vähiten alle 25-vuotiaita asiakkaita.

Asiakaskeskisarvo / prosentiosuudet 2023	Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakaskeskisarvo (syksy)	0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17- vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0–24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä
Koko maa	31	10,2 %	1,6 %	3,5 %
Helsinki	30	9,9 %	1,6 %	3,3 %
Pirkanmaa	35	9,3 %	1,4 %	3,1 %
Pohjois-Pohjanmaa	31	10,0 %	1,5 %	3,7 %
Pohjois-Savo	32	12,0 %	2,3 %	4,2 %
Varsinais-Suomi	32	10,7 %	1,6 %	4,9 %

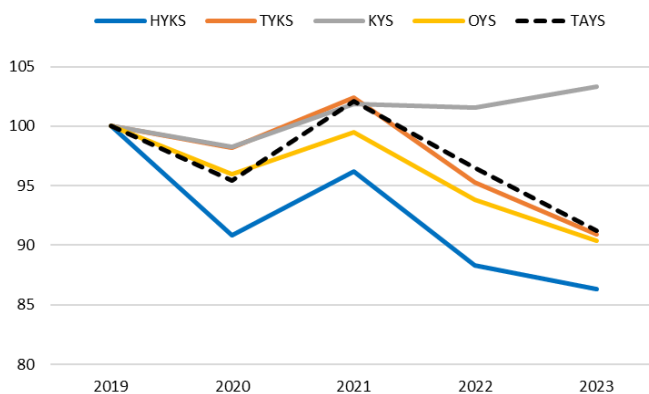
Taulukko. Lastensuojelun tilastoja, joissa Pirha sijoittui verrokkien ääriilaitaan. Lähde: Sotkanet

Asukaslukuun suhteutetut vammaisille myönnettyjen palvelujen ja tukien määrä oli verrokkeja ja koko maata suuremmat Pirkanmaalla vuonna 2023. Luku oli Pirkanmaalla 3702 ja koko maassa 3469. Indikaattori ilmaisee vammaisille myönnettävien palvelujen ja tukien (omaishoidonlaki, perhehoidonlaki, kehitysvammalaki, sosiaalihuoltolaki ja vammaispalvelulaki) määrän 100 000 asukasta kohti. Luku kuvaa päätösten volyyymia eli erilaisten palveluiden kokonaismäärää alueella.

Pirha myönsi ennalta ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea asukasta kohti enemmän kuin maassa keskimäärin, mutta vähemmän kuin Helsingissä. Summa oli yhteensä 10,9 euroa per pirkanmaalainen. Päihdehuollon tiedot olivat puutteellisia.

THL:n sairaaloiden tuottavuustilastojen mukaan somaattisen esikoissairaanhoidon episodituottavuus laski kaikkien muiden paitsi Kuopion yliopistollisen keskussairaalan osalta, jonka tuottavuusluku oli vuonna 2023 suurin (1,11). Tuottavuusluku oli TAYS:ssa (1,06) kolmanneksi suurin Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) ja Oulun yliopistollisen sairaalan (OYS) (1,07) jälkeen. Episodi tarkoittaa yhden kalenterivuoden aikana tapahtunutta hoitoa tietyn terveysongelman vuoksi esim. syöpäsairauserisodia, joka voi sisältää useita hoitokasvoja.

Pirkanmaan hyvinvointialue

Kuva. Somaattisen erikoissairaanhoidon episodituottavuus viidessä yliopistollisessa sairaalassa vuosina 2019–2023. Indeksoitu aikasarja, jossa vuosi 2019=100. (Helsingin yliopistollinen sairaala (HYKS) ja Turun yliopistollinen sairaala (TYKS))

Tarkastuslautakunnan arviointi

Vuoden 2023 tilastot eivät olleet yllätyksellisiä. Asukaskohtaisissa nettokäyttökustannuksissa Pirhan olisi suurimpana ja kompaktina alueena tullut pärjätä Pohjois-Pohjanmaalle, mutta ero ei ollut suuri, vain 6 euroa per asukas.

Perusterveydenhuollon palveluissa Pirha ei päässyt alle maan keskiarvokustannusten, toisin kuin erikoissairaanhoidossa ja sosiaalihuollossa. Kustannuksia selittää pikemmin kuntien jäljiltä vielä hajanainen palvelurakenne kuin esim. se, että painotusta terveyspalveluissa ennalta ehkäiseviin peruspalveluihin olisi näkyvissä. Painopisteen muutosta ennalta ehkäisyyn ei jatkossa pystytä mittaamaan ainakaan kustannusten painoerolla, sillä supistuva palveluverkko ja uudet palvelujen tuotantotavat vaikuttavat kustannuksiin.

Pirhassa oli vain yksi koontiryhmä, jossa se oli selvästi verrokkejaan edullisempi: lastensuojelu sekä lapsiperheiden ja perheoikeudelliset sosiaalipalvelut. Tämä on vain osa Pirhan lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan palveluja, johon kuuluvat myös terveyspalvelut. Nämä palvelut tulee muistaa, kun taloutta sopeutetaan. Henkilöstöpula sosiaalityöntekijöistä on osasy syy palvelujen edullisuuteen ja vaikuttaa siihen, että palveluja ei voida tuottaa laadukkaasti ja vaikuttavasti.

Tilastot eivät tue keskustelua ympärivuorokautisten palvelupaikkojen puutteesta, sillä Pirkanmaalla näitä palveluja oli tarjolla verrokkeihin nähden eniten. Ympäri vuorokautisessa hoidossa oli 6,9 % yli- 75-vuotiaista pirkanmaalaisista vuoden 2023 lopussa.

7 Talouden puolivuotisvertailu

Pirhan tammi-kesäkuun talouden toteutumisen vertailu edellisvuoden vastaavaan ajan jaksoon on yksi tapa tarkastella toiminnan kehittymistä. Toimintatuotot ovat vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla yli 38 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Maksutuotot on saatu paremmin ajan tasalle ja palvelujen myynti muille hyvinvointialueille on lisääntynyt. Toimintakuluissa huomiota kiinnittää asiakaspalveluostojen lisääntyminen 42 milj. eurolla. Myös sisäiset vuokrat ovat kasvaneet merkittävästi. Toimintakate kasvoi edellisvuoteen verrattuna maltilliset kolme prosenttia, mikä tarkoitti 32,5 milj. euroa.

	1 000 €	Toteuma 1–6/2024	Toteuma 1–6/2023	Muutos-%
TOIMINTATUOTOT		587 437	549 099	7 %
Myyntituotot		369 275	356 179	4 %
Korvaukset hyvinvointialueilta		80 939	74 144	9 %
Sisäiset tuotot		251 476	244 218	3 %
Muut myyntituotot yhteensä		36 860	37 816	-3 %
Maksutuotot		86 853	73 887	18 %
Tuet ja avustukset		20 655	20 068	3 %
Muut toimintatuotot		110 653	98 965	12 %
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN		745	755	-1 %
TOIMINTAKULUT		-1 722 079	-1 651 216	4 %
Henkilöstökulut		-543 236	-529 355	3 %
Palvelujen ostot		-852 290	-807 022	6 %
Asiakaspalvelujen ostot		-416 798	-374 731	11 %
Muiden palvelujen ostot		-213 514	-217 148	-2 %
Sisäiset palveluostot		-221 979	-215 143	3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-121 945	-121 644	0 %
Avustukset		-35 484	-34 822	2 %
Muut toimintakulut		-169 123	-158 372	7 %
Vuokratulot		-69 758	-67 867	3 %
Sisäiset vuokrat		-95 531	-87 375	9 %
Muut kulut		-3 834	-3 129	23 %
TOIMINTAKATE		-1 133 897	-1 101 362	3 %

Taulukko. Talouden toteutuminen tammi-kesäkuussa 2024 ja 2023. Lähde: Pirha Tabu

Pirha myi palvelujaan muille hyvinvointialueille vuoden 2024 ensimmäisellä vuosipuoliskolla 81 milj. eurolla. Myynnistä valtaosa kertyi sairaalapalveluista. Ikäihmisten ja vammaisten palveluissa myyntiä oli 1,3 milj. euroa, pelastuspalveluissa 0,8 milj. euroa ja avopalveluissa 0,7 milj. euroa. Vastaavasti Pirha osti muilta hyvinvointialueilta palveluja 18 milj. eurolla. Summa sisältää myös 8 milj. euron ostot HUSilta.

Maksutuottoja kertyi tammi-kesäkuussa 89 milj. euroa, mikä oli 13 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Eniten maksutuottoja tuli asumispalveluista, 33 milj. euroa. Sairaalahoitosta ja kotipalveluista kertyi molemmista 12,4 milj. euroa. Avohoidon lääkäripalveluista kertyi maksuja hieman suun terveydenhuoltoon enemmän. Maksutuottojen osuus toimintakuluista oli 5 %.

Pirkanmaan hyvinvointialue

	1 000 €	Toteuma 1–6/2024	Toteuma 1–6/2023	Muutos-%
Asumispalvelujen asiakasmaksut		32 679	27 269	20 %
Sairaalahoitoon hoitopäivämaksu		12 473	10 120	23 %
Kotipalvelumaksut		12 433	10 494	18 %
Avohoidon lääkäripalvelumaksut		11 549	10 806	7 %
Suun terveydenhuollon maksut		10 398	8 995	16 %
Kehitysvammah/vammaispalvelumaksut		3 067	2 841	8 %
Muut sosiaalitoimen maksut		1 281	932	37 %
Päiväkirurgian toimenpidemaksu		1 072	848	26 %
Muut maksut		1 901	1 585	20 %
YHTEENSÄ		86 853	73 887	18 %

Taulukko. Maksutuottojen toteutuminen tammi-kesäkuussa 2024 ja 2023. Lähde: Pirha Tabu

Ostopalvelujen kasvaneiden kustannuksien hillitsemiseksi on nimetty ostopalveluja selvittävä työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii hyvinvointialuejohtaja, Tuotantotapa-analyysijä on tehty jo vuonna 2023 ja niiden laatimista on jatkettu suunnitelmallisesti (aluehallituksen päätös 19.2.2024). Parhaillaan valmistellaan strategista monituottajuusohjelmaa. Sopimushinnat ovat nousseet etenkin asumispalveluissa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa sekä suun terveydenhuollon palveluissa, jotka kaikki kuuluvat tiliryhmään asiakaspalvelujen ostot.

	1 000 €	Toteuma 1–6/2024	Toteuma 1–6/2023	Muutos-%
Muut kotimaiset yritykset		-199 872	-174 311	15 %
Pihlajalinna-konserni		-34 292	-33 540	2 %
- Pihlajalinna		-873	-32 359	
- Mäntänvuoren terveys Oy		-19 112	-812	
- Kolmostien terveys Oy		-14 307	-369	
Tays Sydänkeskus Oy		-34 021	-33 672	1 %
SK Hankintapalvelut Oy		-13 623	-12 469	9 %
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt		-29 024	-27 475	6 %
Tekonivelsairaala Coxa Oy		-26 078	-22 410	16 %
Coxa Oy		-12 335	-10 492	18 %
Keiturin Sote Oy		-15 322	-14 501	6 %
Kotitaloudet		-10 282	-9 496	8 %
Mehiläinen		-9 716	-7 190	35 %
HUS		-8 329	-6 961	20 %
Tammenlehväkeskus		-7 419	-6 940	7 %
Valtiohallinto		-3 648	-3 866	-6 %
Muut (mm. hyvinvointialueet, kunnat)		-12 837	-11 404	13 %
YHTEENSÄ		-416 798	-374 731	11 %

Taulukko. Asiakaspalvelujen ostot kumppaneittain tammi-kesäkuussa 2024 ja 2023. Lähde: Pirha Tabu

Asiakaspalvelujen ostot ovat vuoden 2024 alkupuoliskolla kasvaneet 11 % edellisvuoteen verrattuna ja olivat 417 milj. euroa. Kasvusta osa on hintojen nousua, osa tuotantomäärän kasvua. Hintojen kerrotaan lähteneen kasvuun huhtikuussa 2023.

Asiakaspalveluostojen suurin ostoerä vuonna 2024 on muilta kotimaisilta yrityksiltä, 200 milj. euroa, kasvua edellisvuoteen 15 %. Erään kuuluvat muut kuin Pirhan konserniin

Pirkanmaan hyvinvointialue

kuuluvat tytäryritykset ja yritykset, joiden kanssa Pirhalla on kunnista perittyjä palvelujen ulkoistussopimuksia. Erän 10 suurinta ostoa on eritelty jäljempänä.

Ostot Pihlajalinna-konsernilta ovat kasvaneet vain kaksi prosenttia, koska Pirha on ottanut ulkoistetuilta palveluilta joitakin palveluja omaksi toiminnakseen. Ostot Coxalta ovat uuden leikkaussalilaajennuksen myötä lisääntyneet, sillä se ei ole nostanut hintojaan vuosiin. Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt tarkoittavat mm. kolmannen sektorin toimijoita. Ostot niiltä ovat kasvaneet kuusi prosenttia. Ostot Mehiläiseltä ovat lisääntyneet yhteistyössä toteutetun Digiklinikan myötä.

Seuraaviin taulukoihin on avattu kymmenen suurinta asiakaspalvelujen tuottajaa ryhmästä muut kotimaiset yritykset ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt. Kasvuprosentti pitää sisällään sekä hintojen nousun että mahdollisen tuotantomäärän muutoksen. Kasvuprosentit ovat suuria.

Asiakaspalvelutuottaja	€	Toteuma 1–6/2024	Toteuma 1–6/2023	Muutos-%
Attendo Oy		-17 278 280	-15 122 111	14 %
Esperi Care Oy		-11 221 800	-9 748 984	15 %
Validia Oy		-8 989 365	-6 460 765	39 %
TampereMissio Palvelut Oy		-7 984 363	-7 416 893	8 %
IKIFIT Oy		-7 609 966	-6 124 695	24 %
Pirkanmaan Senioripalvelut Oy		-6 673 153	-6 643 660	0 %
Treili Oy		-6 480 491	-5 767 365	12 %
KAKSI.NOLLA Oy		-5 081 836	-4 604 200	10 %
Med Group Oy		-4 888 249	-4 743 997	3 %
Familiar Oy		-4 334 262	-4 533 489	-4 %

Taulukko. Asiakaspalveluostot muilta kotimaisilta yrityksiltä kuin tyttäriltä ja ulkoistettujen palvelujen tuottajilta tammi-kesäkuussa 2024 ja 2023. Lähde: Pirha Tabu

	€	Toteuma 1–6/2024	Toteuma 1–6/2023	Muutos-%
Autismisäätiö		-2 726 998	-2 111 018	29 %
Viola-kotiyhdistys ry		-2 409 391	-2 047 575	18 %
Lempäälän ehtookoto ry		-2 279 532	-1 749 787	30 %
Syöpöpotilaiden hoitokotisäätiö		-2 058 691	-1 773 702	16 %
Mielen ry		-1 855 698	-991 123	87 %
Kotipirtti ry / Palvelutalo		-1 612 878	-1 555 272	4 %
Koivupirtin säätiö		-1 501 221	-1 335 756	12 %
Tampereen Naisyhdistys ry		-1 491 394	-1 373 700	9 %
SOS-lapsikyläsäätiö sr.		-1 283 274	-1 162 951	10 %
Tampereen ensi- ja turvakoti ry		-1 250 689	-1 127 043	11 %

Taulukko. Asiakaspalveluostot voittoa tavoittelemattomilta yhteisöiltä eli yhdistyksiltä ja säätiöiltä tammi-kesäkuussa 2024 ja 2023. Lähde: Pirha Tabu

Neljäs puolivuotisvertailun selkeä muutos on sisäisten vuokrien nousu. Vuonna 2023 ensimmäiset vuokralaskut tulivat moniin yksiköihin vasta toukokuussa. Laskutuksen kohdentamisessa oli alkuun paljon selvitettävää. Sisäisiä vuokria onkin parempi verrata koko vuoden 2023 laskutukseen, jolloin muutosprosentiksi tulee yhdeksän sijaan viisi.

Pelastuslaitoksen vuokrat ovat nousseet, koska ensihoidon hybridiyksiköille on vuokrattu asemapaikkoja.

	1 000 €	Toteuma 1–6/2024	Tilinpäätös 2023 / 2	Muutos-%
Avopalvelut		-14 482	-14 057	3 %
Sairaalapalvelut		-38 367	-36 714	5 %
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut		-7 417	-6 913	7 %
Ikäihmistien ja vammaisten palvelut		-25 145	-23 811	6 %
Sote palvelutuotannon johto ja integraatiotoiminta		-211	-209	1 %
Pelastuspalvelut		-3 728	-3 344	11 %
Strateginen ohjaus ja järjestäminen		-1 287	-1 128	14 %
Tukipalvelut		-4 895	-4 777	2 %
YHTEENSÄ		-95 531	-90 951	5 %

Taulukko. Sisäiset vuokrat tammi-kesäkuussa 2023 ja puolittuna vuoden 2023 toteuman osalta.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Pirhassa on ryhdytty toimiin alati kasvavien ostopalvelukustannusten hillitsemiseksi. Tarkastuslautakunta pitää tätä erittäin kannatettavana asiana. Oma tuotanto tulee sote-järjestämissäin mukaan olla riittävästi. Ostettujen palvelujen kustannusten kasvu on laittanut harkitsemaan, mikä on riittävä, ja voisiko palveluja olla mahdollista tuottaa edullisemmin omana työnä. Oman työn hintaa koetetaan parhaillaan selvittää ja erottaa järjestämisen kustannukset varsinaisista palvelukustannuksista.

Pirhan hyvästä osaamisesta ja resursseista kertoo se, että Pirha myy muille hyvinvointialueille selvästi enemmän palveluja kuin mitä se ostaa. Asiakasmaksutuottojen osuus Pirhan toimintakuluista on 5 %. Palvelut kustannetaan valtaosin verovaroin.

Seuraa meitä somessa.